

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА КАДАСТРУ**

Савчак В.В. Пересоляк В.Ю., Пересоляк Р.В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для самостійної роботи з дисципліни «Галузеві кадастри» для студентів географічного факультету за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» та «Спеціаліст»

Ужгород – 2015

УДК 332

Савчак В.В., Пересоляк В.Ю., Пересоляк Р.В.

Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Галузеві кадастри» для студентів географічного факультету за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» та «Спеціаліст». –Методичне видання. – Ужгород, 2015.-76 с.

У методичних рекомендаціях міститься допоміжна інформація, необхідна для самостійної роботи студентів денної форми навчання з дисципліни «Галузеві кадастри» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» та «Спеціаліст».

Укладачі: к.ю.н. Савчак В.В.

к.н. з д.у.Пересоляк В.Ю.

аспірант Пересоляк Р.В.

Рецензент: Переш І.Є., к.ю.н., доцент .

Комп'ютерна набірка: Легеза В.П.

*Рекомендовано методичною радою географічного факультету УжНУ
Протокол № 3 від 20 листопада 2015 року*

©Савчак В. В. Пересоляк В.Ю., Пересоляк Р.В.

©Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний
університет»

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Загальне поняття про галузеві кадастри.....	8
1.1. Загальні положення.....	8
1.2. Місце галузевих кадастрів у системі обліку природних ресурсів і їхнє значення.....	9
1.3. Структура і зміст галузевих кадастрів.....	10
1.4. Нормативне та організаційне забезпечення РКПР.....	12
1.5. Форми організації та подання інформації РКПР.....	13
2. Водний кадастр.....	14
2.1. Вода як природний ресурс та об'єкт суспільних відносин.....	14
2.2. Структура державного водного кадастру та порядок його ведення.....	20
2.3. Облік підземних вод.....	23
2.4. Облік поверхневих вод.....	24
2.5. Використання водних ресурсів.....	25
3. Державний лісовий кадастр та кадастр природно-рослинних ресурсів.....	30
3.1. Загальне поняття про лісові ресурси.....	30
3.2. Порядок ведення державного лісового кадастру.....	33
3.3. Зміст лісокадастрової книги і порядок її ведення.....	36
3.4. Порядок використання природних ресурсів.....	43
3.5. Класифікація рослинної сировини.....	46
3.6. Загальні засади створення кадастру природно-рослинних ресурсів.....	47
4. Кадастр тваринного світу та кадастр мисливської фауни.....	49
4.1. Державний облік тваринного світу.....	49
4.2. Порядок ведення кадастру тваринного світу.....	49
4.3. Інформаційне забезпечення кадастрової оцінки мисливської фауни.....	51
5. Кадастр мінерально-сировинних ресурсів.....	54
5.1. Запаси корисних копалин в Україні.....	54
5.2. Використання надр в Україні.....	55
5.3. Правові основи ведення кадастру надр в Україні.....	60
6. Інші види галузевих кадастрів.....	62
6.1. Містобудівний кадастр.....	62
6.2. Кадастр природно-заповідного фонду.....	62
6.3. Державний кадастр природних лікувальних ресурсів.....	63
6.4. Державний кадастр природних територій курортів.....	63
6.5. Кадастр радіоактивних відходів.....	65
Бібліографічний список.....	65
Додатки.....	69

ПЕРЕДМОВА

До середини минулого століття проблема охорони та раціонального використання природних ресурсів цікавила не велике коло людей - головним чином науковців та практиків галузей пов'язаних з використанням надр, лісів, мисливських та інших видів ресурсів. Однак з кожним наступним десятиліттям цій проблемі стали приділяти щораз більше уваги. Її присвячені наукові дослідження, публікації в газетах та журналах, книги фільми, її обговорюють на міжнародних з'їздах, конференціях, симпозіумах, укладені міжнародні угоди про охорону довкілля.

Дослідження вчених засвідчили, що в останні роки прогресують не тільки виснаження всіх природних ресурсів, але й забруднення довкілля - вод, земель, атмосфери. Все це вимагає розробки на державному рівні науково обґрунтованих заходів для забезпечення раціонального використання природних ресурсів, а для їх розробки необхідна детальна інформація про природні ресурси, яку містить кадастр природних ресурсів формування якого започатковано ще в 70 роках, але методична та інформаційна база поки що не сформована.

Відповідно до закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України. З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Для інформаційного забезпечення здійснення екологічної політики в Україні ведуться земельний, лісовий, водний кадастри, кадастр родовищ і проявів корисних копалин і ін.

Ресурсними відомствами накопичена значна інформація з обліку та оцінки різних видів природних ресурсів. Проте на сьогодні відсутні єдина система і методологія ведення кадастрів; потребує удосконалення порядок збору, збереження, опрацювання і використання кадастрової інформації.

Подолання галузевої роз'єднаності в раціональному використанні природно-ресурсного потенціалу і забезпечення еколого-соціальних пріоритетів розвитку територій у правовій сфері господарської діяльності суб'єктів України може бути реалізовано лише на базі створення комплексних територіальних кадастрів природних ресурсів (далі по тексту – РКПР), які іншими словами ще називають газулевими кадастрами.

РКПР являють собою офіційне поєднання даних про природні ресурси й об'єкти, необхідних для управління в області забезпечення стійкого розвитку адміністративної території. РКПР є основою територіальних інформаційних систем.

Комплексність інформації в РКПР досягається шляхом використання розрахункових інтегральних показників, ітеративних експертних оцінок на основі аналізу даних по урахуванню окремих природних ресурсів, а також даних моніторингу навколишнього середовища і державної статистики.

РКПР формується в адміністративних межах суб'єктів України і їхніх районів на основі інформації існуючих галузевих (земельного, лісового, водяного й інших) кадастрів природних ресурсів, реєстрів власності на нерухоме майно, а також даних обліку й інвентаризації природних ресурсів і по оцінці стану навколишнього середовища.

РКПР призначений для забезпечення державних і муніципальних органів влади, інвесторів і природокористувачів інформацією, необхідної для:

- розробки стратегії сталого соціально-економічного розвитку територій;
- вирівнювання рівня соціально-економічного розвитку районів у межах території суб'єкта України ;
- гармонізації природно-ресурсних відносин між міськими і навколишніми сільськими територіями;
- оптимізації системи платежів за природні ресурси з урахуванням їхньої еколого-соціальної значимості для різних регіонів;
- інформаційного забезпечення управлінських рішень і визначення кращих напрямків для державних і приватних інвестицій на територіях суб'єктів країни, що гарантують раціональне використання їх природно-ресурсного потенціалу.

Основними принципи ведення галузевих кадастрів є:

а) пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності;

б) гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;

в) запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

г) екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій;

д) збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;

е) науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища;

є) обов'язковість екологічної експертизи;

ж) гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування у населення екологічного світогляду;

з) науково обґрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище;

и) безоплатність загального та платність спеціального використання природних ресурсів для господарської діяльності;

і) стягнення збору за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів, компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

ї) вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну обстановку;

й) поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;

к) вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища на основі широкого міждержавного співробітництва.

Повновладдя народу України в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів реалізується на основі Конституції України як безпосередньо, шляхом проведення референдумів, так і через республіканські органи державної влади відповідно до законодавства України. Від імені народу України право розпорядження природними ресурсами здійснює Верховна Рада України.

Об'єктами галузевих кадастрів є навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і не використовувані в народному господарстві в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша

рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси ;території та об'єкти природно-заповідного фонду України й інші території та об'єкти, визначені відповідно до законодавства України.

З метою забезпечення збору, обробки, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень в Україні створюється система державних кадастрів природних ресурсів. Для обліку кількісних, якісних та інших характеристик природних ресурсів, обсягу, характеру та режиму їх використання ведуться державні кадастри природних ресурсів.

Законодавством передбачається ведення державного обліку об'єктів, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища Об'єкти, що шкідливо впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища, види та кількість шкідливих речовин, що потрапляють у навколишнє природне середовище, види й розміри шкідливих фізичних впливів на нього підлягають державному обліку.

Підприємства, установи та організації проводять первинний облік у галузі охорони навколишнього природного середовища і безоплатно подають відповідну інформацію органам, що ведуть державний облік у цій галузі.

Збір, обробка і подання відповідним державним органам зведеної статистичної звітності про обсяги викидів, скидів забруднюючих речовин, використання природних ресурсів, виконання завдань по охороні навколишнього природного середовища та іншої інформації, ведення екологічних паспортів здійснюється за єдиною для республіки системою в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України

Навчальна дисципліна "Галузеві кадастри" ґрунтується на системному підході до проблем організації раціонального використання природних ресурсів та їх охорони. Теоретично-методологічною основою курсу є діалектичний метод. Вивчення кадастру природних ресурсів операється на теоретичні розробки суміжних наукових дисциплін: макроекономіка, геодезія, картографія, геоінформаційні системи та технології, математична статистика, земельний кадастр, містобудівний кадастр та інші.

Матеріал викладений у відповідності до програми курсу і відображає сучасну нормативно-правову базу кадастрів природних ресурсів станом на 1 січня 2015 року та досягнення науки та передового досвіду організації і ведення кадастрів природних ресурсів. Методичні рекомендації розкривають нормативно-правову базу та теоретичні основи кадастрів природних ресурсів, методичні особливості ведення окремих галузевих кадастрів, економічну оцінку окремих природних ресурсів а також нормативну грошову оцінку земельних ділянок несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів.

1. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ПРО ГАЛУЗЕВІ КАДАСТРИ

1.1. Загальні положення

Організаційне і науково-методичне забезпечення розробки галузевих кадастрів здійснюється Міністерством екології та природних ресурсів України, регіональними органами державного управління і органами Міністерства екології та природних ресурсів України разом із відповідними підрозділами Державного Комітету України по земельних ресурсах, Комітету України з питань геології та використання надр, Державного Комітету лісового господарства України, Державного комітету рибного господарства України, Головного управління геодезії, картографії та кадастру. Мінагрополітики України та інших міністерств і відомств.

Органи державного управління (галузеві і територіальні) призначають відповідальних осіб і підрозділи для розробки системи РКПР і робіт з удосконалювання галузевих кадастрів природних ресурсів, або створюють відповідні спеціалізовані підрозділи (відділи і г.п.) із відповідними функціями.

На рівні території здійснюється безпосереднє керівництво:

- розробкою і реалізацією докладного порядку здійснення кадастрово-оціночних робіт в регіоні;
- розробкою і вибором разом із регіональними органами державних служб і Міністерством екології та природних ресурсів України переліку показників природно-ресурсного потенціалу, і засобів їх розрахунку для конкретного регіону;
- виділенням першочергових по значимості природних об'єктів і ресурсів для впровадження в РКПР, а також постійний контроль за проведенням кадастрових-оціночних робіт.

Інформаційне та картографічне забезпечення здійснюється силами регіональних служб і закладів, а також галузевих міністерств і відомств, які ведуть кадастри. Конкретний організаційний механізм використання інформації для РКПР визначають відповідні органи державної влади.

Програмне забезпечення створення автоматизованого банку інформації про природно-ресурсний потенціал регіону здійснюється на єдиній програмній основі. Реалізація програмного забезпечення є функцією регіональних кадастрових центрів при участі існуючих на території регіональних інформаційно-аналітичних центрів. Вихідний етап розробки РКПР в організаційному плані включає:

- розробку загальних організаційно-методичних засад побудови РКПР;
- розробку Положення про порядок формування РКПР;
- створення постійної Міжвідомчої комісії з розробки та затвердження основних принципів побудови галузевих кадастрів, оброблення та представлення відповідної інформації.

1.2. Місце галузевих кадастрів у системі обліку природних ресурсів і їхнє значення

Галузеві кадастри формуються в адміністративних межах суб'єктів України і їхніх адміністративно-територіальних утворень на основі інформації галузевих (земельного, лісового, водяного й інших) кадастрів природних ресурсів, реєстрів власності на нерухоме майно, а також інших даних в рамках Державної системи екологічного моніторингу довкілля). РКПР призначений для забезпечення державних і регіональних органів влади, інвесторів і природокористувачів інформацією, необхідної для:

- розробки стратегії сталого соціально-економічного розвитку територій;
- гармонізації природно-ресурсних відносин між міськими і навколишніми сільськими територіями;
- вирівнювання рівня соціально-економічного розвитку районів у межах території суб'єкта України ;
- пошуку стратегічних напрямків для державних і приватних інвестицій на територію суб'єкта України, що гарантують раціональне використання його природно-ресурсного потенціалу.

Інформація РКПР служить підставою для прийняття рішень державними і регіональними органами влади в сфері:

- проведення еколого-ресурсних регламентацій використання території для встановлення екологічно обґрунтованих видів режимів її використання, лімітування і ліцензування природокористування;
- організації розміщення продуктивних сил;
- реалізації інвестиційних цільових програм розвитку окремих територій;
- зміни структури і бази оподаткування в регіоні по податках, що пов'язані із природокористуванням;
- оцінки екологічних збитків від господарської діяльності;
- ресурсозбереження, раціонального природокористування й охорони навколишнього середовища;
- забезпечення санітарної й екологічної безпеки;
- розмежування компетенції по розпорядженню природними об'єктами між Державою, суб'єктами України і місцевими органами управління;
- приватизації природних об'єктів.

Кадастрова інформація для РКПР формується на підставі облікових матеріалів, одержуваних органами державного управління, підприємствами й організаціями:

- по формах статистичної (державної і відомчої) звітності по запасах і стану природних ресурсів;
- інструментальним шляхом - за допомогою спеціальних технічних засобів (аерокосмічних, геодезичних і т.п. методів), натурних досліджень;

- плановими інвентаризаційними заходами і моніторинговими обстеженнями стану навколишнього середовища;
- спеціальними (позаплановими) обстеженнями, пов'язаними з проектною і передпроектною діяльністю, експертизами, інспекціями.

При формуванні і наступному веденні РКПР використовуються комп'ютерні системи збору, опрацювання, збереження і надання кадастрової інформації. Питання вибору програмного забезпечення і видів технічних засобів для застосування з метою ведення РКПР вирішуються органами державного управління суб'єктів України, виходячи з необхідності забезпечення порівнянності, співставності баз даних і геоінформаційних систем, використовуваних у різноманітних галузевих і територіальних кадастрах і реєстрах.

Дані РКПР підлягають обов'язковому застосуванню при встановленні і зміні режимів використання територій, при ліцензуванні природокористування і проведенні екологічної експертизи господарської діяльності, що намічається, а також при формуванні податкової політики в сфері природокористування й охорони навколишнього середовища.

1.3. Структура і зміст галузевих кадастрів

Обліку й оцінці в регіональних кадастрах природних ресурсів (об'єктів) підлягають:

- ресурси земель, використовувані в господарській діяльності і соціальній сфері, резервні і не використовувані земельні площі;
- ресурси надр - корисні копалини мінерального й органічного походження;
- поверхневі і підземні води, природні і штучні водянні об'єкти;
- ресурси рослинного і тваринного світу (у тому числі лісові ресурси і лісові масиви, мисливськогосподарські ресурси й мисливські угіддя, промислові ресурси внутрішніх водойм, промислові ресурси морів і шельфу);
- ресурси (природні об'єкти) рекреаційного і соціально-культурного призначення;
- особливо охоронні природні території (заповідники, заказники, національні парки і пам'ятники природи) і біологічні об'єкти (рідкісні і види, що зникають, тварин і рослин).

Кадастрова інформація формується на підставі облікових матеріалів органів державного управління, підприємств і організацій, яку отримують при статистичному контролі запасів і стану природних ресурсів, інструментальним шляхом і за допомогою спеціальних технічних засобів (аерокосмічних, геодезичних і т.п. методів), натурних досліджень та інвентаризаційними заходами і моніторинговими обстеженнями стану навколишнього середовища.

Регіональний кадастр природних ресурсів (об'єктів) містить достовірні дані про правовий стан, кількісну, якісну і економічну оцінку, а також моніторингово-прогнозну інформацію об'єктів.

Інформація про правове положення містить у собі дані про юридичний статус: про порядок розпорядження, володіння і використання природних ресурсів, про межі, власників і орендарів природних об'єктів.

Облік кількості і якості природних ресурсів (об'єктів) ведеться по їхньому фактичному стану і використанню в межах адміністративних одиниць (для територіальних кадастрів) і в межах природно-ресурсних об'єктів (басейнів рік, озер, морів, шельфу, родовищ і проявів корисних копалин, ареалів тварин і рослинних співтовариств і для галузевих кадастрів).

Економічна оцінка природних ресурсів (об'єктів) являє собою систему натуральних показників (бали, класи, коефіцієнти) і вартісних показників у грошовому вираженні, що повинні враховувати чинники попиту і пропозиції, процеси інфляції, а також необхідність резервувати частину засобів для компенсаційних і природоохоронних заходів.

Моніторингово-прогнозні матеріали, приходячи самостійною інформацією, служать вихідними даними для внесення змін у всі інші блоки кадастру, і зокрема для коригування економічних оцінок.

Крім вищевказаних розділів, регіональний кадастр природних ресурсів повинний містити зведений блок інформації, у якому на основі порівняльного аналізу економічних оцінок природних ресурсів (об'єктів) отримуються інтегральні показники, що дозволяють визначити спектр можливих варіантів господарського використання території з урахуванням екологічної безпеки населення.

Інформаційне забезпечення системи регіональний кадастр природних ресурсів здійснюється шляхом створення єдиного банку даних, що охоплює рівні адміністративного управління від району до України. Всі показники групуються в рамках адміністративно-територіальних меж.

Банк даних про природно-ресурсний потенціал на підставі спеціальних міжгалузевих угод про інформаційний обмін формується з первинної інформації облікових служб підприємств і організацій народного господарства у виді статистичних даних, від підрозділів спеціалізованих галузевих служб у формі фотоаерокосмічних, геодезично-картографічних матеріалів, даних моніторингових обстежень і інвентаризації природних ресурсів і об'єктів.

Відповідальність за достовірність інформації, що подається, про природні ресурси несе її власник, або користувач природного ресурсу або об'єкта.

При веденні комплексних територіальних кадастрів природних ресурсів обмін інформацією між органами державного управління, органами управління народним господарством, спеціалізованими державними організаціями по

веденню кадастрів може здійснюватися на безкоштовній основі або за договорами.

Кадастрова інформація, що знаходиться в банку даних і в головних кадастрових організаціях надається недержавним, комерційним структурам, змішаним і іноземним організаціям і підприємствам за установленими відповідними органами державного управління тарифами.

1.4. Нормативне та організаційне забезпечення РКПР

Кабінет Міністрів України 28 грудня 2001 р. прийняв Постанову N 1781 "Про затвердження Положення про регіональні кадастри природних ресурсів", якою затвердив "Положення про регіональні кадастри природних ресурсів" та доручив Міністерству екології та природних ресурсів за участю Державного комітету по земельних ресурсах, Державного комітету лісового господарства, Державного комітету по водному господарству, Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики протягом п'яти місяців розробити й затвердити за погодженням з Державним комітетом статистики перелік відомостей і даних, що включаються до кадастрової документації, та форми цієї документації; за погодженням з цими розробити і затвердити Інструкцію про порядок ведення галузевих кадастрів.

Відповідно до цього положення регіональні кадастри ведуться з метою створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Перелік відомостей і даних, що включаються до кадастрової документації, та форми цієї документації затверджуються Мінекоресурсів.

Постановою передбачається, що регіональні кадастри ведуться за окремими видами природних ресурсів: земельні ресурси; водні ресурси; природні рослинні ресурси; ресурси тваринного світу; природні лікувальні ресурси; мінерально-сировинні ресурси, корисні копалини родовищ, проявів, а також корисні копалини техногенних родовищ.

Організаційне і науково-методичне забезпечення формування системи РКПР здійснюється Міністерство екології та природних ресурсів України разом з органами державного управління суб'єктів України, науковими підрозділами відомств ресурсного блоку, НАН України.

Виконавчі органи влади суб'єктів України організують разом із органами Міністерство екології та природних ресурсів України роботу з формування РКПР на підвідомчій території.

Порядок використання інформації РКПР для потреб інших користувачів установлюється рішенням виконавчих органів влади суб'єктів України відповідно до законодавства України.

Картографічний й аеро-космо-геодезичний супровід РКПР і банку інформації про природно-ресурсний потенціал здійснюється регіональними центрами Головного управління геодезії, картографії та кадастру.

1.5. Форми організації та подання інформації РКПР

Для первинного збору інформації з природно-ресурсного потенціалу і платежів за природні ресурси адміністративних районів служать ресурсно-облікові відомості, що є паперовою формою, у яку заносяться дані. У ресурсно-облікових відомостях приводиться перелік природних ресурсів і укрупнені якісно-кількісні характеристики, що утримуються в галузевих кадастрах і формах державної статзвітності (по видах використання ресурсів).

У ресурсно-облікові відомості доцільно включати і ті природні ресурси й об'єкти, по яких кадастрове урахування поки не ведеться. Для таких природних ресурсів і об'єктів оцінні графи відомостей не заповнюються або заповнюються наявною інформацією некадастрового характеру.

Аналіз ресурсно-облікових відомостей дозволяє виявити слабкі ланки в системі інформації про природні ресурси з погляду управління природокористуванням на районному рівні і намітити шляху оптимізації процесу збору первинної інформації.

Для оперативного аналізу і систематизації первинної природно-ресурсної інформації з метою ведення кадастрів природних ресурсів доцільно використання комп'ютерних баз даних, що являють собою сукупність взаємозалежних даних, системно організованих для їхнього опрацювання за допомогою спеціальних комп'ютерних програм - систем управління базами даних (СУБД). Даних інформація, що зберігається в кадастрових базах, про природні ресурси структурується по рівнях значимості, по видах природних ресурсів, просторовому розташуванню, власниках і користувачах інформації й інших характеристик. Між базами даних, що містять інформацію про природні ресурси й об'єкти, їх використання, устанавлюються зв'язки по значеннєвим (семантичним), логічним або просторовим критеріям, що дозволяє опрацьовувати інформацію з заданим рівнем узагальнення і робити вибірки по будь-яких обраних параметрах, необхідні для вирішення задач управління.

2. ВОДНИЙ КАДАСТР

2.1. Вода як природний ресурс та об'єкт суспільних відносин

Серед природних ресурсів без яких не можливе життя на землі одне з перших місць належить воді. Вона - невід'ємний компонент всіх біохімічних процесів завдяки їй забезпечується протікання всіх хімічних реакцій як на поверхні так і в надрах землі. Дуже вдало сказав про неї Антуан де Сент-Екзюпері : "Вода, в тебе немає ні смаку, ні кольору, ні запаху, тебе неможливо описати, тобою насолоджуються, не розуміючи, що ти таке. Не можна сказати, що ти необхідна для життя: ти саме життя. Ти наповнюєш нас радістю, яку не можна пояснити нашими почуттями. З тобою повертаються до нас сили, з якими ми вже розпрощалися. Ти найбільше багатство на світі ...".

Вода єдина речовина яка при звичайних умовах перебуває в трьох агрегатних станах. Завдяки воді яка має теплоємність в 5 разів більшу ніж в піску, велику теплоту випаровування на землі сформувався клімат без катастрофічних змін температури в день та в ночі, зимою та літом.

Вода становить 80-90% маси рослин і майже 75% ваги тварин. Організм людини на 65% складається з води Досить великі запаси води на нашій планеті таблиця 2.1.

Таблиця 2.1

Запаси води на планеті

Частини гідросфери	Об'єм води, тис.км ³	% від загального об'єму гідросфери
Світовий океан	1340300	93,96
Підземні води	60000	4,12
Зони інтенсивного водообміну	4000	0,27
Льодовики	24000	1,65
Озера	230	0,019
Ґрунтова волога	85	0,006
Пари атмосфери	14	0,001
Ріки	1,2	0,0001

Поверхня України покрита мережею річкових долин, балок і ярів з численними водотоками, починаючи від маленьких струмочків періодичної дії до великих річок, таких як Дніпро і Дністер.

Річкова мережа України розподіляється за основними водозборами:

- басейн річки Вісла - охоплює річки Північного Заходу країни;
- басейн річки Дунаю куди належать річки басейнів Тиси і Прута, а також кілька річок, що впадають в Дунай або Придунайські озера нижче гирла Прута;

- басейн річки Дністра - включає річки східних схилів українських Карпат, а також річки Подільської височини;

- водозбір річки Південного Бугу - охоплює річки Подільської та Придніпровської височини;

- басейн річки Дніпра – перерізує Україну з Півночі на Південь і охоплює річки багатьох геоморфологічних областей;

- між Дунаєм і Дністром, а також Дністром і Південним Бугом є близько 70 річок, що течуть в причорноморській низовині і впадають у лимани Чорноморського узбережжя або в море;

- водозбір Сіврського Дінця, правобережні притоки річки Дону.

На Україні 3212 малих рік мають довжину 10 км і більше, їх загальна довжини близько 74000 км².

У нашій країні прийнято два кількісних критерії, за якими за якими річки класифікуються за розмірами. За критерієм, в основу якого покладено площу водозбору, до категорії "мала ріка" віднесені водотоки з площею басейнів не більше 2000 км² при умові, що річка розташована в одній фізико-географічній зоні з властивим для неї гідрологічним режимом. За критерієм, що базується на довжині водотоку до малих належать річки, довжина яких не перевищує 100 км.

Річок, у яких площа водозбору або довжина перевищує названі критерії, відносять до середніх або великих. Не важко побачити певну умовність подібної класифікації, яка не зовсім відповідає природним умовам формування ріки. Так, у водогосподарській практиці в умовах зони Степу з рідкою гідрографічною мережею водотік довжиною до 100 км не рідко розглядають як досить значний. Подібна ріка може бути єдиним джерелом водозабезпечення цілого району. На Півночі республіки, де гідрографічна мережа досить розвинена, до цієї категорії інколи відносять річки з довжиною більше 200 км. Тобто діапазон рік, які відносять до малих, ширший і значною мірою залежить від місцевих фізико-географічних, господарських і соціальних умов.

До малих належать річки з площею водозбору до 2 тис. квадратних кілометрів. Основними гідрографічними характеристиками річки, що вказують на особливості розвитку процесів формування річкової системи та поверхневого стоку є: довжина і уклін річки, площа, ширина і уклін водозбору, густота річкової мережі. Відомості про річки і їх гідрографічні характеристики на ведені у вигляді сумарних даних, систематизованих за басейнами головних рік і їх приток, які мають площу водозбору більше 2000 км², та за приморськими територіями, де протікають середні і малі ріки, а також в розрізі фізико-географічних районів України. Для басейну Дніпра додатково подаються дані по водозаборах між греблями його водосховищ. Якщо ріка протікає по територіях кількох суміжних країн, гідрографічні характеристики

розраховані для часини її водозбору, що розміщена безпосередньо на Україні, і залежно від розмірів цієї частини водозбору віднесена до відповідної градації річок.

Усі води (водні об'єкти) на території України становлять її водний фонд. До водного фонду України належать:

1) поверхневі води:

- ❖ природні водойми (озера);
- ❖ водотоки (річки, струмки);
- ❖ штучні водойми (водосховища, ставки) і канали;
- ❖ інші водні об'єкти;

2) підземні води та джерела;

3) внутрішні морські води та територіальне море.

До земель водного фонду належать землі, зайняті:

1. морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водоймами, болотами, а також островами;

2. прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм;

3. гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;

4. береговими смугами водних шляхів.

Водні об'єкти в Україні поділяються на загальнодержавного та місцевого значення.

Водних об'єктів загальнодержавного значення належать:

1) внутрішні морські води та територіальне море;

2) підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання;

3) поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків;

4) водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до категорії лікувальних.

До водних об'єктів місцевого значення належать:

1) поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення;

2) підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

Державний комітет України по водному господарству 03 червня 1997 прийняв наказ № 41 яким затвердив Перелік річок та водойм, що віднесені до водних об'єктів місцевого значення

Води (водні об'єкти) є виключною власністю народу України і надаються тільки у користування.

Для забезпечення раціонального використання водних ресурсів ведеться облік вод. Його завданням є встановлення відомостей про кількість і якість вод, а також даних про водокористування, на основі яких здійснюється розподіл води між водокористувачами та розробляються заходи щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Державний облік водокористування здійснюється з метою систематизації даних про забір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднюючих речовин, наявність систем оборотного водопостачання та їх потужність, а також діючих систем очищення стічних вод та їх ефективність тощо.

Державний облік та аналіз стану водокористування здійснюється шляхом подання водокористувачами звітів про водокористування до державних органів водного господарства за встановленою формою.

Форма звітів про водокористування, порядок їх заповнення та періодичність подання затверджуються Міністерством статистики України за поданням Державного комітету України по водному господарству та за погодженням з Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України.

Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів передбачають:

- 1) видачу дозволів на спеціальне водокористування;
- 2) встановлення нормативів плати і розмірів платежів за забір води та скид забруднюючих речовин;
- 3) встановлення нормативів плати і розмірів платежів за користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту;
- 4) надання водокористувачам податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідхідних, безвідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, здійснення відповідно до законодавства інших заходів, що зменшують негативний вплив на води;
- 5) відшкодування у встановленому порядку збитків, заподіяних водним об'єктам у разі порушення вимог законодавства.

До комплексу нормативних документів із стандартизації в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів входять документи, які містять:

- основні положення;
- терміни та поняття, класифікації;
- методи, методики та засоби визначення складу та властивостей вод;
- вимоги до збирання, обліку, обробки, збереження, аналізу інформації та прогнозування кількісних і якісних показників стану вод;
- вимоги щодо раціонального використання та охорони вод у галузевих стандартах та технічних умовах на процеси, продукцію і послуги;

метрологічні норми, правила, вимоги до організації робіт;
інші нормативи із стандартизації в цій галузі.

У галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів встановлюються такі нормативи:

- 1) нормативи екологічної безпеки водокористування;
- 2) екологічний норматив якості води водних об'єктів;
- 3) нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин;
- 4) галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти;
- 5) технологічні нормативи використання води.

Для оцінки можливостей використання води з водних об'єктів для потреб населення та галузей економіки встановлюються нормативи, які забезпечують безпечні умови водокористування, а саме:

гранично допустимі концентрації речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення;

гранично допустимі концентрації речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для потреб рибного господарства;

допустимі концентрації радіоактивних речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення.

У разі необхідності для вод водних об'єктів, які використовуються для лікувальних, курортних, оздоровчих, рекреаційних та інших цілей можуть встановлюватись більш суворі нормативи екологічної безпеки водокористування.

Для оцінки екологічного благополуччя водних об'єктів та визначення комплексу водоохоронних заходів встановлюється екологічний норматив якості води, який містить науково обґрунтовані значення концентрацій забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, біологічні, хімічні, радіаційні). При цьому ступінь забрудненості водних об'єктів визначається відповідними категоріями якості води.

Згідно з Державним стандартом 27065-86 "Якість вод. Термін і визначення) та відповідно до листа Державного комітету України по водному господарству від 23 серпня 1994 р. № 15/2-254 "Про категорійність підземних вод за показником мінералізація" до прісних вод відносяться води з мінералізацією до 1 грама/дм.куб; до солонуватих - з мінералізацією від 1 до 10 грамів/дм.куб; до солоних - з мінералізацією від 10 до 50 грамів/дм.куб; а з мінералізацією вище 50 грамів/дм.куб - до розсолів.

Таким чином, згідно з ДСТом до прісних вод відносяться підземні води з мінералізацією до 1 грама/дм.куб.

Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин встановлюються з метою поетапного досягнення екологічного нормативу якості води водних об'єктів.

Для оцінки екологічної безпеки виробництва встановлюються галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти, тобто нормативи гранично допустимих концентрацій речовин у стічних водах, що утворюються в процесі виробництва одного виду продукції при використанні однієї і тієї ж сировини.

Для оцінки та забезпечення раціонального використання води у галузях економіки встановлюються технологічні нормативи використання води, а саме:

поточні технологічні нормативи використання води - для існуючого рівня технологій;

перспективні технологічні нормативи використання води - з урахуванням досягнень на рівні передових світових технологій.

Скидання у водні об'єкти речовин, для яких не встановлено нормативи екологічної безпеки водокористування та нормативи гранично допустимого скидання, забороняється.

Замовниками на розробку нормативів екологічної безпеки водокористування та нормативів гранично допустимого скидання цих речовин є водокористувачі, які здійснюють їх скидання.

Водокористувачами в Україні можуть бути підприємства, установи, організації і громадяни України, а також іноземні юридичні і фізичні особи та особи без громадянства, які здійснюють забір води з водних об'єктів, скидають в них зворотні води, або користуються водними об'єктами. Водокористувачі можуть бути первинними і вторинними.

Первинні водокористувачі - це ті, що мають власні водозабірні споруди і відповідне обладнання для забору води.

Вторинні водокористувачі (абоненти) - це ті, що не мають власних водозабірних споруд і отримують воду з водозабірних споруд первинних водокористувачів та скидають стічні води в їх системи на умовах, що встановлюються між ними, та за погодженням з органом, який видав дозвіл первинному водокористувачу. Вторинні водокористувачі можуть здійснювати скидання стічних вод у водні об'єкти також на підставі дозволів на спеціальне водокористування.

Використання вод здійснюється в порядку загального і спеціального водокористування, для потреб гідроенергетики, водного і повітряного транспорту.

2.2. Структура державного водного кадастру та порядок його ведення

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 8 квітня 1996 р. № 413 про «Порядок ведення державного водного кадастру», державний водний кадастр складається з трьох розділів: «поверхневі води», «підземні води», «водокористування». У складі кадастрових робіт, що здійснюються Держкомземом України (Постанова Кабінету Міністрів від 12 січня 1993 р., виконуються роботи по обліку земель водного фонду, зокрема, зайнятих водними об'єктами (річками, струмками, озерами, водосховищами, ставками, болотами, лиманами, гідротехнічними спорудами), а також осушених і зрошуваних земель. До складу земель водного фонду належать землі під морями, островами, прибережними захисними смугами та ін., які визначаються за відповідними методиками.

Дані Державного водного кадастру використовуються для:

- поточного і перспективного планування використання вод та здійснення водоохоронних заходів;
- розміщення виробничих сил на території країни;
- складання схем комплексного використання та охорони вод і водогосподарських балансів;
- проектування водогосподарських, транспортних, промислових та інших підприємств і споруд, пов'язаних з використанням вод;
- прогнозування змін гідрологічних і гідрогеологічних умов, водності річок та якості вод;
- розроблення заходів щодо підвищення ефективності роботи водогосподарських систем;
- нормування водоспоживання і водовідведення, а також показників якості вод;
- розроблення заходів щодо запобігання шкідливій дії вод та ліквідації її наслідків;
- здійснення державного контролю за проведенням заходів для раціонального використання та охорони вод;
- регулювання взаємовідносин між водокористувачами, а також між водокористувачами та іншими підприємствами, організаціями і установами;
- вирішення інших питань, пов'язаних з обліком та використанням вод.

Державний водний кадастр складається з метою систематизації даних державного обліку вод та визначення наявних для використання водних ресурсів.

Державний водний кадастр являє собою систематизований звіт відомостей про:

поверхневі, підземні, внутрішні морські води та територіальне море (далі - водні об'єкти);

обсяги, режим, якість і використання вод (водних об'єктів); водокористувачів (крім вторинних).

До державного водного кадастру включаються також відомості про водогосподарські об'єкти, що забезпечують використання води, очищення та скид зворотних вод, а саме:

споруди для акумуляції та регулювання поверхневих і підземних вод;

споруди для забору та транспортування води;

споруди для скиду зворотних вод;

споруди, на яких здійснюється очистка зворотних вод (з оцінкою їх ефективності).

Державний водний кадастр складається з трьох розділів: поверхневі води; підземні води; водокористування.

Державний водний кадастр включає дані державного обліку поверхневих і підземних вод, державного обліку артезіанських свердловин та державного обліку водокористування, які систематизуються за водними об'єктами та їх ділянками, водозбірними басейнами річок та морів, басейнами підземних вод, водогосподарськими ділянками, економічними районами, адміністративно-територіальними одиницями і в цілому в Україні.

Для оперативного забезпечення державних органів, підприємств, установ, організацій, громадян необхідними даними про водні ресурси створюються спеціалізовані автоматизовані інформаційні системи державного водного кадастру, які обмінюються інформацією з Державним земельним кадастром (крім розділу “Водокористування”).

Державний водний кадастр ведеться:

ДСНС за розділом “Поверхневі води”;

Держгеонадра за розділом “Підземні води”;

Держводагентством за розділом “Водокористування”.

Зазначені центральні органи виконавчої влади є замовниками робіт із складання державного водного кадастру і затверджують кадастрові матеріали.

Виконавцями робіт з складання державного водного кадастру є визначені Держводагентством, ДСНС та Держгеонадрами спеціалізовані підприємства, установи та організації.

ДСНС за результатами робіт із складання державного водного кадастру за розділом “Поверхневі води” передає відомості (зміни до відомостей) про земельні ділянки до Державного земельного кадастру відповідно до Порядку інформаційної взаємодії між кадастрами та інформаційними системами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2013 р. № 483.

Держгеонадра за результатами робіт із складання державного водного кадастру за розділом “Підземні води” передає відомості (зміни до відомостей)

про обмеження у використанні земель до Державного земельного кадастру відповідно до Порядку інформаційної взаємодії між кадастрами та інформаційними системами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2013 р. № 483.

Під час ведення державного водного кадастру Держводагентство, ДСНС та Держгеонадра здійснюють:

- планування і виконання робіт з ведення державного водного кадастру;
- розроблення наукових принципів, методичних вказівок та інструкцій з ведення державного водного кадастру;
- форм видання відомостей, що публікуються;
- аналіз, систематизацію та зберігання даних про водні та водогосподарські об'єкти, водні ресурси, їх режим та якість, водокористування, а також про водокористувачів;
- оцінку стану водних ресурсів та їх використання;
- ведення бази даних державного водного кадастру засобами електронно-обчислювальної техніки;
- забезпечення органів державної виконавчої влади даними державного водного кадастру в необхідному для них обсязі безкоштовно;
- забезпечення даними державного водного кадастру підприємств, установ, організацій та громадян у встановленому порядку.
- Для координації діяльності Держводагентство разом з ДСНС та Держгеонадрами створюють Міжвідомчу комісію з питань ведення державного водного кадастру, яка:
  - розробляє загальні принципи ведення державного водного кадастру на єдиній методичній основі;
  - узгоджує основні положення ведення державного водного кадастру та порядок взаємодії головних виконавців;
  - розробляє загальні принципи побудови галузевих автоматизованих інформаційних систем державного водного кадастру та забезпечує їх функціонування;
  - узгоджує методичні вказівки, макети об'єднаних видань та порядок їх публікації;
  - встановлює порядок міжвідомчого обміну кадастровою інформацією та видачі користувачам кадастрових даних.

Для деталізації порядку ведення державного водного кадастру, визначення складу кадастрових даних, порядку обміну інформацією між виконавцями та уточнення інших питань, спільних для всієї системи ведення державного водного кадастру, розробляються методичні вказівки, які затверджуються ДСНС, Держводагентством та Держгеонадрами за відповідними розділами.

Дані Державного водного кадастру використовуються для:

- поточного і перспективного планування використання вод та здійснення водоохоронних заходів;
- розміщення виробничих сил на території країни;
- складання схем комплексного використання та охорони вод і водогосподарських балансів;
- проектування водогосподарських, транспортних, промислових та інших підприємств і споруд, пов'язаних з використанням вод;
- прогнозування змін гідрологічних і гідрогеологічних умов, водності річок та якості вод;
- розроблення заходів щодо підвищення ефективності роботи водогосподарських систем;
- нормування водоспоживання і водовідведення, а також показників якості вод;
- розроблення заходів щодо запобігання шкідливій дії вод та ліквідації її наслідків;
- здійснення державного контролю за проведенням заходів для раціонального використання та охорони вод;
- регулювання взаємовідносин між водокористувачами, а також між водокористувачами та іншими підприємствами, організаціями і установами;
- вирішення інших питань, пов'язаних з обліком та використанням вод.

Фінансування робіт з ведення Державного водного кадастру здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

2.3. Облік підземних вод

Води підземні - води, що знаходяться нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах.

Державний облік підземних вод здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, шляхом спостережень за кількісними і якісними характеристиками підземних вод за програмою, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Підприємства, установи і організації, діяльність яких може негативно впливати на стан підземних вод, особливо ті, які експлуатують накопичувачі промислових, побутових і сільськогосподарських стоків чи відходів, повинні здійснювати заходи щодо попередження забруднення підземних вод, а також обладнувати локальні мережі спостережувальних свердловин для контролю за якісним станом цих вод.

У разі розкриття водоносних горизонтів з підземною водою питної якості особи, які проводять бурові, гірничі та інші роботи, пов'язані з пошуками, розвідкою, експлуатацією родовищ корисних копалин, повинні повідомити про це у встановленому порядку обласні, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, для вжиття заходів щодо охорони підземних вод від вичерпання і забруднення.

Всі свердловини на воду, не придатні для експлуатації, покинуті спостережні та пошукові свердловини на всі види корисних копалин, а також вертикальні й інші гірничо-пошукові та експлуатаційні гірничі виробки і покинуті криниці повинні бути затампоновані чи ліквідовані.

Ліквідацію пошукових виробок та ліквідаційний тампонаж пошукових свердловин будь-якого призначення здійснюють організації, які виконують пошукові роботи, а непридатних і покинутих експлуатаційних та спостережних свердловин і виробок - організації, на балансі яких вони знаходяться.

У разі неможливості встановити власника покинутих свердловин і виробок їх ліквідація здійснюється за рішенням місцевих рад центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр. Якщо експлуатація самовиливних свердловин є можливою, то вони оснащуються регулюючими пристроями.

У разі вичерпання запасів підземних вод, а також у разі забруднення підземних вод встановлюються причини, з яких це сталося, і за пропозиціями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, і центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, за рахунок винних осіб здійснюються заходи щодо їх відтворення.

2.4. Облік поверхневих вод

Води поверхневі - води різних водних об'єктів, що знаходяться на земній поверхні. Усі води (водні об'єкти) на території України становлять її водний фонд.

До водного фонду України належать:

1) поверхневі води:

природні водойми (озера);

водотоки (річки, струмки);

штучні водойми (водосховища, ставки) і канали;

інші водні об'єкти.

Державний облік поверхневих вод здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності, шляхом проведення постійних гідрометричних, гідрохімічних спостережень за кількісними і якісними характеристиками поверхневих вод згідно з програмою, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері гідрометеорологічної діяльності, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

2.5. Використання водних ресурсів

Водокористування - використання вод (водних об'єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об'єктів).

Державний облік водокористування ведеться з метою систематизації даних про забір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднювальних речовин, наявність систем оборотного водопостачання та їх потужність, а також про діючі системи очищення стічних вод та їх ефективність.

Державний облік та аналіз стану водокористування здійснюються шляхом подання водокористувачами звітів про водокористування.

Організація ведення державного обліку водокористування здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Порядок ведення державного обліку водокористування затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Водокористувачами в Україні можуть бути підприємства, установи, організації і громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи.

Водокористувачі можуть бути первинними і вторинними.

Первинні водокористувачі - це ті, що мають власні водозабірні споруди і відповідне обладнання для забору води.

Вторинні водокористувачі (абоненти) - це ті, що не мають власних водозабірних споруд і отримують воду з водозабірних споруд первинних водокористувачів та скидають стічні води в їх системи на умовах, що встановлюються між ними.

Вторинні водокористувачі можуть здійснювати скидання стічних вод у водні об'єкти також на підставі дозволів на спеціальне водокористування.

Водокористувачі мають право:

- 1) здійснювати загальне та спеціальне водокористування;
- 2) використовувати водні об'єкти на умовах оренди;
- 4) вимагати від власника водного об'єкта або водопровідної системи підтримання належної якості води за умовами водокористування;
- 5) споруджувати гідротехнічні та інші водогосподарські об'єкти, здійснювати їх реконструкцію і ремонт;
- 6) передавати для використання воду іншим водокористувачам на визначених умовах;
- 7) здійснювати й інші функції щодо водокористування в порядку, встановленому законодавством.

Права водокористувачів охороняються законом.

Порушені права водокористувачів підлягають поновленню в порядку, встановленому законодавством.

Водокористувачі зобов'язані:

- 1) економно використовувати водні ресурси, дбати про їх відтворення і поліпшення якості вод;
- 2) використовувати воду (водні об'єкти) відповідно до цілей та умов їх надання;
- 3) дотримувати встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та встановлених лімітів забору води, лімітів використання води та лімітів скидання забруднюючих речовин, а також санітарних та інших вимог щодо впорядкування своєї території;
- 4) використовувати ефективні сучасні технічні засоби і технології для утримання своєї території в належному стані, а також здійснювати заходи щодо запобігання забрудненню водних об'єктів стічними (дощовими, сніговими) водами, що відводяться з неї;
- 5) не допускати порушення прав, наданих іншим водокористувачам, а також заподіяння шкоди господарським об'єктам та об'єктам навколишнього природного середовища;
- 6) утримувати в належному стані зони санітарної охорони джерел питного та господарсько-побутового водопостачання, прибережні захисні

смуги, смуги відведення, берегові смуги водних шляхів, очисні та інші водогосподарські споруди та технічні пристрої;

7) здійснювати облік забору та використання вод, вести контроль за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти зворотних вод і забруднюючих речовин та за якістю води водних об'єктів у контрольних створах, а також подавати відповідним органам звіти в порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законодавчими актами;

8) здійснювати погоджені у встановленому порядку технологічні, лісомеліоративні, агротехнічні, гідротехнічні, санітарні та інші заходи щодо охорони вод від вичерпання, поліпшення їх стану, а також припинення скидання забруднених стічних вод;

9) здійснювати спеціальне водокористування лише за наявності дозволу;

10) безперешкодно допускати на свої об'єкти державних інспекторів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, а також громадських інспекторів з охорони довкілля, які здійснюють перевірку додержання вимог водного законодавства, і надавати їм безоплатно необхідну інформацію;

11) своєчасно сплачувати збори за спеціальне водокористування та інші збори відповідно до законодавства;

12) своєчасно інформувати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування про виникнення аварійних забруднень;

13) здійснювати невідкладні роботи, пов'язані з ліквідацією наслідків аварій, які можуть спричинити погіршення якості води, та надавати необхідні технічні засоби для ліквідації аварій на об'єктах інших водокористувачів у порядку, встановленому законодавством;

14) виконувати інші обов'язки щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів згідно з законодавством.

У разі маловоддя, загрози виникнення епідемій та епізоотій, а також в інших передбачених законодавством випадках права водокористувачів можуть бути обмежені або змінені умови водокористування з метою забезпечення охорони здоров'я людей та в інших державних інтересах. При цьому

пріоритетність надається використанню вод для питних і побутових потреб населення.

Права водокористувачів обмежуються також під час аварій або за умов, що можуть призвести чи призвели до забруднення вод, та при здійсненні невідкладних заходів щодо запобігання стихійному лиху, спричиненому шкідливою дією вод, і ліквідації його наслідків.

Права водокористувачів, які здійснюють спеціальне водокористування, можуть бути обмежені органом, який видав дозвіл на спеціальне водокористування чи надав водний об'єкт у користування або в оренду.

Права вторинних водокористувачів можуть бути обмежені первинними водокористувачами за погодженням з органом, який видав дозвіл на спеціальне водокористування чи надав водний об'єкт у користування.

Водокористування може бути двох видів - загальне та спеціальне.

Загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів.

З метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав районні і міські Ради народних депутатів за поданням державних органів охорони навколишнього природного середовища, водного господарства, санітарного нагляду та інших спеціально уповноважених державних органів встановлюють місця, де забороняється купання, плавання на човнах, забір води для питних або побутових потреб, водопій тварин, а також за певних підстав визначають інші умови, що обмежують загальне водокористування на водних об'єктах, розташованих на їх території.

Місцеві Ради народних депутатів зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування.

На водних об'єктах, наданих в оренду, загальне водокористування допускається на умовах, встановлених первинним водокористувачем, за погодженням з органом, який надав водний об'єкт в оренду.

Спеціальне водокористування - це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв та скидання в них зворотних вод. Спеціальне водокористування здійснюється юридичними і фізичними особами насамперед для задоволення питних потреб населення, а також для господарсько-побутових, лікувальних, оздоровчих, сільськогосподарських, промислових, транспортних, енергетичних, рибогосподарських та інших державних і громадських потреб.

Водокористування не є спеціальним, якщо воно пов'язане з пропуском води через гідровузли, судноплавством, подачею (перекачкою) води водокористувачам у маловодні регіони, усуненням шкідливої дії вод (підтоплення, засолення, заболочення тощо), використанням підземних вод для вилучення корисних компонентів, вилученням води з надр разом з видобуванням корисних копалин, виконанням будівельних, днопоглиблювальних і вибухових робіт, видобуванням корисних копалин і водних рослин, прокладанням трубопроводів і кабелів, а також буровими, геологорозвідувальними та іншими роботами на водних об'єктах, які виконуються без забору води та скидання стічних вод.

Спеціальне водокористування здійснюється на підставі дозволу. Дозвіл на спеціальне водокористування видається:

державними органами охорони навколишнього природного середовища - у разі використання води водних об'єктів загальнодержавного значення;

Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими Радами народних депутатів за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища - у разі використання води водних об'єктів місцевого значення. Видача дозволу на спеціальне водокористування здійснюється за клопотанням водокористувача з обґрунтуванням потреби у воді, погодженим з державними органами водного господарства, - в разі використання поверхневих вод, державними органами геології в разі використання підземних вод та державними органами охорони здоров'я - в разі використання водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних. У дозволі на спеціальне водокористування визначаються ліміти забору води та скидання забруднюючих речовин. У разі маловоддя ліміт забору води може бути зменшено спеціально уповноваженими державними органами без коригування дозволу на спеціальне водокористування. Спеціальне водокористування є платним.

Строки спеціального водокористування встановлюються органами, які видали дозвіл на спеціальне водокористування. Спеціальне водокористування може бути короткостроковим (до трьох років) або довгостроковим (від трьох до двадцяти п'яти років). У разі необхідності строк спеціального водокористування може бути продовжено на період, що не перевищує відповідно короткострокового або довгострокового водокористування.

3. ДЕРЖАВНИЙ ЛІСОВИЙ КАДАСТР ТА КАДАСТР ПРИРОДНО-РОСЛИННИХ РЕСУРСІВ

3.1. Загальне поняття про лісові ресурси

Ліс- це сукупність землі, рослинності, в якій домінують дерева та чагарники, тварин, мікроорганізмів та інших природних компонентів, що в своєму розвитку біологічно взаємопов'язані, вшивають один на одного і на навколишнє середовище.

Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезростаюванням виконують переважно *екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні, виховні та інші функції*, мають обмежене експлуатаційне значення і підлягають державному обліку та охороні.

Усі ліси на території України становлять її лісовий фонд. До лісового фонду належать також земельні ділянки, не вкриті лісовою рослинністю, але надані для потреб лісового господарства. До лісового фонду не належать: усі види зелених насаджень у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів; окремі дерева і групи дерев, чагарники на сільськогосподарських угіддях, садибах, присадибних, дачних і садових ділянках. Лісовими ресурсами є деревина, технічна і лікарська сировина, кормові, харчові та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва. Лісові ресурси за своїм значенням поділяються на лісові ресурси державного і місцевого значення. До лісових ресурсів державного значення належать деревина від рубок головного користування і живиця. До лісових ресурсів місцевого значення належать лісові ресурси, не віднесені до ресурсів державного значення.

Корисними властивостями лісів є їх здатність зменшувати вплив негативних природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, регулювати стік води, попереджувати забруднення навколишнього природного середовища і очищати його, сприяти оздоровленню населення та його естетичному вихованню.

Організація лісового господарства передбачає:

- ведення державного обліку лісів;
- поділ лісів за групами та віднесення до категорій захисності;
- виділення господарських частин (експлуатаційні, водоохоронні, захисні тощо), господарств (хвойні, твердолистяні, м'яко-листяні тощо), господарських секцій (високопродуктивні, середньопродуктивні, низькопродуктивні, плантаційні тощо);
- встановлення віку стиглості лісу, способів рубок і відтворення лісових насаджень, норм використання лісових ресурсів;
- визначення системи заходів щодо охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів;

– здійснення інших організаційно-технічних заходів згідно з основними вимогами щодо ведення лісового господарства і використання лісових ресурсів.

Ліси України за екологічним і господарським значенням поділяються на першу і другу групи.

До *першої групи* належать ліси, що виконують переважно природоохоронні функції.

Залежно від переваг виконуваних ними функцій ліси першої групи належать до таких категорій захисності:

– *водоохоронні* (смуги лісів вздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів, смуги лісів, що захищають нерестовища цінних промислових риб, а також захисні лісові насадження на смугах відводу каналів):

– *захисні* (ліси протиерозійні, приполонинні, захисні смуги лісів вздовж залізниць, автомобільних доріг міжнародного, державного та обласного значення, особливо цінні лісові масиви, державні захисні лісові смуги, байрачні ліси, степові переліски та інші ліси степових, лісостепових, гірських районів, які мають важливе значення для захисту навколишнього природного середовища). До цієї категорії належать також полезахисні лісові смуги, захисні лісові насадження на смугах відводу залізниць, захисні лісові насадження на смугах відводу автомобільних доріг;

– *санітарно-гігієнічні та оздоровчі* (ліси населених пунктів, ліси зелених зон навколо населених пунктів і промислових підприємств, ліси першого і другого поясів зон санітарної охорони джерел водопостачання та ліси зон округів санітарної охорони лікувально-оздоровчих територій).

– *ліси на територіях природно-заповідного фонду* (заповідники, національні природні парки, пам'ятки природи, заповідні урочища, регіональні ландшафтні парки, ліси, що мають наукове або історичне значення (включаючи генетичні резервати), лісоплодові насадження і субальпійські деревні та чагарникові угруповання).

До *другої групи* належать ліси, що поряд з екологічним мають експлуатаційне значення і для збереження захисних функцій, безперервності та невиснажливості використання яких встановлюється режим обмеженого лісокористування. Під час поділу лісів на групи та віднесення до категорій захисності визначаються межі земель, зайнятих лісами кожної групи та категорії захисності. Порядок ведення господарства залежно від груп лісів і категорій захисності, використання лісових ресурсів і користування земельними ділянками лісового фонду для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей та проведення науково-дослідних робіт визначається Кабінетом Міністрів

України. У лісах першої та другої груп можуть бути виділені особливо захисні земельні ділянки лісового фонду з режимом обмеженого лісокористування. Поділ лісів на групи та віднесення до категорій захисності, переведення лісів з однієї групи до іншої, а також виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду провадиться виходячи з народногосподарського призначення лісів, їх місце розташування та виконуваних ними функцій. Переведення лісів з однієї групи до іншої та віднесення їх до категорій захисності у зв'язку з будівництвом великих господарських об'єктів здійснюється до початку цього будівництва. Поділ лісів на групи, переведення їх з однієї групи до іншої, а також віднесення до категорій захисності провадиться Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Крим за поданням державних органів лісового господарства України і Республіки Крим, погодженим з державними органами охорони природи. Віднесення лісів до державних захисних лісових смуг, захисних смуг лісів вздовж залізниць, автомобільних доріг міжнародного, державного та обласного значення, степових перелісків, байрачних лісів, лісів населених пунктів, якщо таке віднесення не пов'язане з переведенням лісів з однієї групи до іншої, провадиться обласними Радами народних депутатів.

Виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду провадиться Урядом Республіки Крим та обласними Радами народних депутатів. Порядок поділу лісів на групи, віднесення їх до категорій захисності та виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Використання лісових ресурсів здійснюється в порядку загального і спеціального використання.

У порядку загального використання лісових ресурсів громадяни мають право вільно перебувати в лісах, безкоштовно збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, інші плоди, гриби, крім випадків, передбачених законодавчими актами. Громадяни зобов'язані виконувати вимоги пожежної безпеки у лісах, користуватися лісовими ресурсами у строки, встановлені державними лісогосподарськими органами, і способами, що не завдають шкоди відтворенню цих ресурсів.

Спеціальне використання лісових ресурсів здійснюється в межах земельних ділянок лісового фонду, наданих для цього у користування. Земельна ділянка лісового фонду може надаватися одному або кільком тимчасовим лісокористувачам для спеціального використання різних видів лісових ресурсів.

Спеціальне використання лісових ресурсів на наданій земельній ділянці лісового фонду провадиться за спеціальним дозволом - відповідно за лісорубним квитком (ордером) або лісовим квитком. На відведених земельних ділянках лісового фонду можуть використовуватися лише ті лісові ресурси, на

які видано спеціальний дозвіл. Постійні лісокористувачі в разі спеціального використання ними лісових ресурсів і проведення рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, зобов'язані оформляти на це дозвіл у встановленому порядку. Заготівля деревини у порядку спеціального використання здійснюється під час рубок головного користування, що проводяться в стиглих деревостанах. У виняткових випадках ці рубки можуть проводитися у пристигаючих деревостанах у лісах другої групи в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

3.2. Порядок ведення державного лісового кадастру

Відповідно до статті 95 Лісового кодексу України прийнятого 21 січня 1994 року N 3852-ХІІ державний облік лісів і державний лісовий кадастр ведуться з метою ефективної організації охорони і захисту лісів, раціонального використання лісового фонду, відтворення лісів, здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними змінами в лісовому фонді та забезпечення Рад народних депутатів, зацікавлених органів державної виконавчої влади, лісокористувачів відомостями про лісовий фонд. Державний облік лісів і державний лісовий кадастр містять систему відомостей і документів про правовий режим лісового фонду, розподіл його між користувачами, якісний і кількісний стан лісового фонду, поділ лісів за групами та віднесення до категорій захисності, економічну оцінку та інші дані, необхідні для раціонального ведення лісового господарства і оцінки результатів господарської діяльності в лісовому фонді.

Державний облік лісів і державний лісовий кадастр ведуться державними органами лісового господарства на основі матеріалів лісовпорядкування, інвентаризації, обстежень і первинного обліку лісів за єдиною для України системою на кошти державного бюджету. Порядок ведення державного обліку лісів і державного лісового кадастру встановлюється Кабінетом Міністрів України

Кадастр лісових ресурсів в складі регіонального кадастру природних ресурсів (РКПР) - це офіційний документ державного значення на підставі якого визначається частка лісу в складі природоресурсного потенціалу і суспільному продукті регіону та забезпечуються органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також власники і користувачі (в тому числі орендарі), відомостями про стан лісових ресурсів, їх продуктивність, споживчої вартості.

Державний лісовий кадастр ведеться з метою забезпечення ефективної організації, охорони і захисту лісів, раціонального використання лісового фонду, відтворення лісів, здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними змінами в лісовому фонді.

Кадастр застосовується і для удосконалення економічного механізму в сфері лісовирощування, зокрема:

плати (орендної плати) за право користуватися ресурсами лісу; плати за нанесення шкоди лісам і результаті порушення правил їх експлуатації; плати за відшкодування збитків, що завдаються лісовим ресурсам стихійними явищами та антропогенними факторами (лісові пожежі, пошкодження лісів ентошкідниками чи фітозахворюваннями, радіологічні, хімічні та інші види забруднення лісів і т.д.); плати за вилучення лісоземельних угідь для потреб, не пов'язаних з веденням лісового господарства (купля-продаж лісоземельних угідь); плати за вилучення лісоземельних угідь для передачі їх в тимчасове користування (оренду); мобілізації позабюджетних фінансових ресурсів для підвищення ефективності охорони і відновлення лісових ресурсів; формування коштів для стимулювання охорони, відтворення і раціонального використання лісових ресурсів.

На основі кадастрової оцінки крім того здійснюється залучення лісових ресурсів (в тому числі соціальних і екологічних функцій) в сферу економічних відносин, що дозволяє посилити значення лісу в складі суспільного продукту.

Принципова схема формування регіонального кадастру включає систему відомостей про правовий режим лісового фонду, розподіл його між користувачами (власниками) розподіл лісів за групами і категоріями, захищеності, інші дані, що характеризують кількісні та якісні параметри лісового фонду.

Склад документації державного лісового кадастру, визначається Інструкцією, що затверджується Держкомлісом України за погодженням з відповідними міністерствами і відомствами держави.

Документація державного лісового кадастру ведеться на основі даних державного земельного кадастру, матеріалів лісовпорядкування інвентаризації, обстежень і первинного обліку лісів та використання таких документів:

рішень про подання в користування (власність) земель лісового фонду або їх вилучення, зміну категорій захищеності і груп лісів;

актів огляду місць рубок;

актів технічного приймання лісових культур;

актів переведення не вкритих лісовою рослинністю земель у вкриті лісовою рослинністю земель;

актів натурного обстеження у заріз зміни категорій земель в результаті господарської діяльності, стихійних явищ та інших факторів.

Документація державного лісового кадастру по країні поповнюється один раз на п'ять років. Кадастр лісових ресурсів на рівні району - щорічно.

Основними матеріалами інформаційної бази кадастру є: дані державного обліку лісів (таксаційні описи), що періодично проводиться в регіоні

лісовпорядними організаціями; результати досліджень з питань лісових ресурсів науково-дослідних організацій і інститутів; щорічні звітні дані про господарське використання лісопродукції; споживчі та екологічні цінності лісових насаджень встановлені за літературними джерелами;

картографічні матеріали; дані поточних змін, що здійснюються після лісовпорядкування в держлісфонді та встановлені на підставі натурального обстеження лісового фонду.

На рівні району ведення кадастру передбачає збір, накопичення і поновлення первинної інформації, що включає:

- розподіл лісів на групи і категорії захищеності;
- передачу (прийняття) земель лісового фонду в постійне (тимчасове) користування іншим галузям (установам, особам);
- розподіл площі і запасів лісів за переважаючими породами і групами віку;
- розподіл площі лісів за бонітетами;
- розподіл площі лісів за групами повнот;
- розподіл нелісових земель лісового фонду за видами угідь і категорій;
- ґрунтово-типологічну характеристику земель лісового фонду;
- економічну оцінку лісових угідь (вкритих лісом земель і неvkритих).

В умовах ринкової економіки інформаційна база включає відповідні підрозділи лісових угідь, що вносяться в кадастр за формами власності і підприємства. У зв'язку з переходом на орендні відносини і ведення податкової системи важливе значення набувають питання обліку землеволодіння, стану збереження лісових ресурсів, визначення рівня доходності тих чи інших видів лісокористування в поєднанні з впливом **лісових** насаджень на інші природні ресурси, суспільне виробництво, сферу обслуговування та екологічну ситуацію.

Метод збору інформації представляє собою територіальну перепись лісових угідь, яка в процесі обробки зводиться в єдиний документ - ліскокадастрову книгу. Перепису підлягають всі ділянки лісового фонду, в тому числі міські ліси, лісові смуги, лісонасадження в здовж залізнодорожних і шосейних доріг тощо. Збір інформації у всіх випадках здійснюється підрозділами лісовпорядкування і спеціалістами лісового господарства на місцях.

Матеріали обліку лісових ресурсів узагальнюються районними відділеннями (держлісгоспами) і направляються в територіальні відділення (управління лісового господарства), звідси - в регіональні центри обробки інформації, де аналізуються інформаційні матеріали, дається їх оцінка і при необхідності, здійснюється корегування. Узагальнені і відкореговані матеріали

направляються знову в районні відділення управління лісовими ресурсами, де включаються у кадастрову книгу ресурсів.

На підставі інформаційного матеріалу оцінюється розміщення лісових ресурсів, характеризується розподіл лісів по породам, бонітетам, групам повнот, обґрунтовується система заходів щодо збереження лісів, їх відтворення, визначаються нормативи використання лісових ресурсів, обсяги лісозаготівель, вирішуються питання про доцільність особливої охорони цінних лісових масивів, планується основні діяльності лісогосподарського виробництва.

На підставі кадастру проводяться аналітичні розробки та обґрунтовуються лісогосподарські рішення на найближчу перспективу, визначаються напрямки розвитку і розміщення деревообробної промисловості, цілюлозно-паперової сфери обслуговування, природно-рекреаційних комплексів. До кадастру включаються офіційні показники, що характеризують територію регіону з її якісної сторони.

3.3. Зміст лісокадастрової книги і порядок її ведення

Ведення державного лісового кадастру здійснюється на основі “Порядку ведення державного обліку лісів і державного лісового кадастру” затвердженого КМ України, 27 вересня 1995 р. № 767 та інструкції “Про порядок ведення державного лісового кадастру і первинного обліку лісів”, затвердженого Мінлісгоспом України 15.11.95 № 134. Відповідно до постанови Кабінет Міністрів України від 27 вересня 1995 р. N 767 Про затвердження Порядку ведення державного обліку лісів і державного лісового кадастру Державний облік лісів і державний лісовий кадастр ведуться з метою забезпечення ефективної організації охорони і захисту лісів, раціонального використання лісового фонду, відтворення лісів, здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними змінами в лісовому фонді. Державний облік лісів і державний лісовий кадастр ведеться державними органами лісового господарства за єдиною для усіх лісів системою за рахунок Державного бюджету.

Державний лісовий кадастр включає систему відомостей про правовий режим лісового фонду, розподіл його між користувачами, поділ лісів за групами та віднесення їх до категорій захисності, інші дані, що характеризують кількісний, якісний стан та економічну оцінку лісового фонду.

Склад документації державного лісового кадастру і первинного обліку лісів, порядок їх ведення визначаються інструкцією, що затверджується Мінлісгоспом за погодженням з відповідними міністерствами та відомствами.

Документація державного лісового кадастру ведеться на основі даних державного земельного кадастру, матеріалів лісовпорядкування, інвентаризації, обстежень і первинного обліку лісів та використання таких документів:

-рішень про надання в користування земель лісового фонду або їх вилучення, зміну категорій захисності і груп лісів;

-актів огляду місць рубок;

-актів технічного приймання лісових культур;

-актів переведення не вкритих лісовою рослинністю земель у вкриті лісовою рослинністю землі;

-актів натурального обстеження у разі зміни категорій земель в результаті господарської діяльності, стихійних явищ та інших факторів.

Дані про розподіл земель лісового фонду між користувачами та кількісний склад цих земель погоджуються з місцевими землевпорядними органами.

Зміни, що відбулись у структурі земель лісового фонду, вносяться постійними лісокористувачами в матеріали первинного обліку лісів за станом на 1 січня. На основі цих даних щорічно, до 1 лютого, уточнюється облікова документація державного лісового кадастру.

Державні органи лісового господарства Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя щорічно подають місцевим землевпорядним органам показники державного лісового кадастру з урахуванням поточних змін для ведення ними державного земельного кадастру.

Документація державного лісового кадастру по країні поновлюється один раз на п'ять років. Термін проведення чергового державного обліку лісів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Підприємства, установи, організації і громадяни, що мають у постійному користуванні землі лісового фонду, в рік проведення чергового державного обліку лісів подають до 1 березня завірену керівником (громадянином - користувачем ділянки лісового фонду) та погоджену з органами землевпорядкування документацію первинного обліку лісів державному лісогосподарському підприємству, в зоні якого знаходяться землі лісового фонду.

Державні органи лісового господарства Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя перевіряють повноту і достовірність одержаної облікової інформації, формують зведені дані державного лісового кадастру по відповідному регіону. Зведені дані подаються Мінлісгоспу до 1 серпня року здійснення обліку.

Мінлісгосп перевіряє повноту і достовірність поданих йому зведених даних державного лісового кадастру і узагальнює їх в цілому по країні до 1 жовтня року здійснення обліку.

Зведена документація державного лісового кадастру виготовляється Мінлісгоспом і подається Кабінету Міністрів України, Мінекономіки, Міністерство екології та природних ресурсів.

Мінлісгосп систематизує та зберігає документацію державного лісового кадастру, готує та видає в установленому порядку інформаційні матеріали про лісовий фонд.

Державний контроль за додержанням встановленого порядку ведення документації державного лісового кадастру здійснює Мінлісгосп.

Завданням державного лісового кадастру і первинного обліку лісів є визначення єдиних вимог до постійних користувачів земельних ділянок лісового фонду - підприємств, установ, організацій і окремих громадян по веденню документації державного лісового кадастру і первинного обліку лісів. Інструкція розроблена у відповідності з Порядком ведення державного обліку лісів і державного лісового кадастру, затвердженим постановою Кабінету міністрів України від 27 вересня 1995 р. N 767

Документація державного лісового кадастру ведеться за такими формами: форма N 1 "Розподіл земель лісового фонду за їх категоріями в розрізі груп і категорій захисності"

форма N 2 "Розподіл вкритих лісовою рослинністю земель за переважаючими породами та групами віку"

форма N 3 "Загальні дані про землі лісового фонду"

Внесення змін і доповнень до складу документації державного лісового кадастру провадиться Мінлісгоспом за погодженням з Державним комітетом по земельних ресурсах

Основним джерелом інформації, що використовується при складанні документації державного лісового кадастру, крім документів первинного обліку лісів, який ведеться за формами державного лісового кадастру N 1 і N 2, є документація попереднього проведення державного обліку лісів по країні

Після визначення Кабінетом міністрів України терміну проведення чергового державного обліку лісів по країні Мінлісгосп забезпечує доведення цього урядового рішення до всіх постійних лісокористувачів

В рік, що передує року проведення державного лісового кадастру по країні, постійні користувачі лісового фонду виконують комплекс підготовчих робіт, а саме:

а) вносять, при необхідності, пропозиції щодо уточнення поділу лісів за групами і категоріями захисності

б) оглядають в натурі і оформляють відповідними актами зміни в структурі земель лісового фонду, що сталися в поточному і попередніх роках, в тому числі земель, що тимчасово використовуються іншими користувачами

в) здійснюють перевірку достовірності і повноти внесених змін до характеристики стану земель лісового фонду і запасів деревостанів

Державні органи лісового господарства в період проведення підготовчих робіт зобов'язані:

а) забезпечити постійних лісокористувачів бланками і необхідною нормативно-довідковою інформацією, в тому числі класифікаторами, підготовленими виробничим об'єднанням "Укрдержліспроєкт", для складання документації державного лісового кадастру

б) визначити підприємства, установи і організації, які будуть здійснювати підготовку зведених даних державного лісового кадастру по Автономній Республіці Крим, областях

в) провести інструктивні семінари з посадовими особами щодо вимог, порядку і строків складання документації державного лісового кадастру

г) оповістити постійних користувачів земельних ділянок лісового фонду про місцезнаходження і назву підприємств державних органів лісового господарства, в зоні діяльності яких вони розташовані

В цілому по країні підготовку зведених даних державного лісового кадастру здійснює виробниче об'єднання "Укрдержліспроєкт"

Станом на 1 січня в матеріали первинного обліку лісів постійними лісокористувачами вносяться зміни, що відбулись у структурі земель лісового фонду. Органи лісовпорядкування виконують всі роботи, пов'язані із внесенням змін і підготовкою документації державного лісового кадастру для лісокористувачів, інформація про землі лісового фонду яких зосереджена в пам'яті електронно-обчислювальної машини (ЕОМ), базі повидільної таксаційної характеристики земель банку даних "Лісовий фонд України"

Державні лісогосподарські підприємства в межах зони їх діяльності надають методичну і консультативну допомогу всім постійним лісокористувачам щодо порядку ведення документації державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр ведеться в розрізі груп лісів і категорій захисності з виділенням вкритих лісовою рослинністю земель, можливих для експлуатації

Дані щодо вкритих лісовою рослинністю земель, можливих для експлуатації, визначаються шляхом зменшення загальної їх площі на величину, що складають особливо захисні земельні ділянки лісового фонду, інші землі, на яких за діючими законодавчими і нормативними актами не проводяться рубки головного користування

При складанні форм державного лісового кадастру площа показується в гектарах (цілими числами), запас деревостанів - в тисячах кубічних метрів (з двома знаками після коми)

В зведеній документації державного обліку лісів по країні дані, що характеризують площу, приводять в тисячах гектарів (з одним знаком після коми), а запаси деревостанів - в мільйонах кубічних метрів (з двома знаками після коми)

Всі постійні лісокористувачі складають документацію державного лісового кадастру за формами N 1 і N 2. В рік проведення чергового державного обліку лісів один екземпляр зазначених форм подається державному лісогосподарському підприємству, в зоні діяльності якого знаходяться землі лісового фонду користувача

Державні лісогосподарські підприємства надають необхідну методичну і технічну допомогу при складанні зазначеної документації

Державні лісогосподарські підприємства після отримання форм N 1 і N 2 від лісокористувачів, що мають у постійному користуванні менше одного гектара земель лісового фонду, об'єднують їх в цілому по зоні діяльності

Постійні лісокористувачі, землі лісового фонду яких розташовані на території двох областей, складають документацію державного лісового кадастру в цілому і окремо для лісів, розташованих в межах областей

Документація державного лісового кадастру складається також окремо для гірських лісів

Дані форми N 1 державного лісового кадастру погоджуються з органами землевпорядкування

Державні лісогосподарські підприємства в рік проведення чергового державного обліку лісів, крім того, складають форму N 3. Зведена документація по зоні діяльності складається в трьох екземплярах, два з яких подаються державному органу лісового господарства Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя

Документація державного лісового кадастру в цілому по Автономній Республіці Крим, області, містах Києву та Севастополю супроводжується пояснювальною запискою (додаток N 4), в якій на основі детального аналізу приводяться зміни в лісовому фонді, що відбулись за період після попереднього обліку і перераховуються основні причини таких змін.

Документація державного лісового кадастру і пояснювальні записки складаються в двох екземплярах, один з яких передається виробничому об'єднанню "Укрдержліспроєкт".

Відповідальність за достовірність і своєчасність підготовки даних державного лісового кадастру несуть постійні лісокористувачі

Загальні вимоги до складання форм державного лісового кадастру наступні

В заголовку бланків форм NN 1 і 2 в рядку "Рельєф" вписують текст "Усього (рівнинний і гірський)". Якщо інформація характеризує гірські ліси, в рядку "Рельєф" вписують "Гірський"

У форму N 1 "Розподіл земель лісового фонду за їх категоріями в розрізі груп і категорій захисності" У заносять наступну інформацію:

- Загальну площу вкритих лісовою рослинністю земель

– Площу вкритих лісовою рослинністю земель штучного походження. Сюди відносять ділянки лісових культур (географічних, ландшафтних, плантаційних тощо) площею від 0,1 гектара і більше

– Площу лісових культур, що станом на рік обліку не переведені у вкриті лісовою рослинністю землі

– Наявність лісових розсадників, плантацій та шкіл всіх видів, дендрологічних садів, а також теплиць і оранжерей, призначених для вирощування садивного матеріалу

Наявність рідколісся

– Заносять площу згарищ та деревостанів, що загинули внаслідок пошкоджень шкідниками, хворобами та стихійних природних явищ і техногенних впливів

– Площу зрубів

– Наявність лісових галявин, пустирів, рекультивованих земель, ремізів, підгодівельних майданчиків, декоративних галявин, місць масового відпочинку, що не віднесені до інших категорій земель

– Наявність залізниць, автомобільних шляхів, ґрунтових доріг, стежок, квартальних просік, технологічних коридорів, волоків, візирів, окружних меж, протипожежних розривів

– Площу ділянок орних земель і кормових полів, що використовуються для потреб мисливського господарства

– Наявність сіножатей

– Наявність пасовищ, вигонів і прогонів для худоби

– Площу багаторічних насаджень (садів, виноградників, шовковичників, ягідників)

– Суму значень показників граф 13 – 16

– Наявність озер, річок, струмків, ставків, водосховищ, каналів, меліоративних канал зрошувальної чи осушувальної мережі

– Ділянки боліт і плавнів

– Площу, зайняту виробничими та адміністративними будівлями, лісовими кордонами, садибами, лісовими складами, стаціонарними пасіками, метеорологічними станціями, вертолітними майданчиками, пляжами, колекторною мережею, стоянками транспорту, кладовищами, кар'єрами, торфозробками

– Наявність ліній електропередач, ліній зв'язку, газопроводів, нафтопроводів, водопроводів та інших продуктопроводів

– Площу земельних ділянок, що віднесені до категорії пісків

– Наявність ярів, балок, крутосхилів, скельних оголень, кам'янистих розсипів, солонців, відвалів гірських порід, карстових утворень, зсувів, інших земель, непридатних для вирощування лісів

- Економічна оцінка.

У формі N 2 "Розподіл вкритих лісовою рослинністю земель за переважаючими породами та групами віку" заносять:

- Нижнє значення встановленого діапазону віку стиглості.
- Загальні показники площі і запасу деревостанів, вкритих лісовою рослинністю земель
- Розподіл площі земельних ділянок і запасу деревостанів за групами віку
- Величину загальної середньої зміни запасу
- Загальну середню зміну запасу певного класу віку отримують за даними таблиць класів віку як частку від ділення запасу певного класу на його середній вік
- Винятком є визначення цієї величини для деревостанів першого класу.
- Середній вік деревостанів.

Форма N 3. Розділ 1 "Загальні дані про землі лісового фонду" дані про землі лісового фонду на території адміністративної одиниці (в зоні діяльності державного лісогосподарського підприємства) складають по районах в розрізі міністерств, державних комітетів, відомств (громадян), що мають у своєму підпорядкуванні підприємства, установи, організації, які є постійними лісокористувачами і включають наступну інформацію:

- Код міністерства і відомства.
- Розмір території адміністративно-територіальної одиниці в зоні діяльності лісогосподарського підприємства в кв кілометрах (з одним знаком після коми)
- Загальну площу земель лісового фонду
- Поділ загальної площі земель лісового фонду за групами лісів
- Площу лісових земель
- Показники, що відповідно характеризують площу вкритих лісовою рослинністю земель, площу, зайняту стиглими і перестійними деревостанами, і площу стиглих і перестійних деревостанів з перевагою хвойних порід
- Обчислений процент лісистості (з одним знаком після коми).
- Показники, що відповідно характеризують величину загального запасу деревостанів, запасу стиглих і перестійних деревостанів і запасу деревостанів з перевагою хвойних порід

Розділ 2. Розподіл деревостанів за повнотами і класами бонітету

Розділ 3. Зміна площі земель лісового фонду і запасу деревостанів за міжобліковий період

Розділ 4. Характеристика протипожежного впорядкування території

Розділ 5. Характеристика шляхів транспорту

Розділ 6. Підсочка соснових деревостанів

Строки подання інформації регулюються затвердженим графіком виконання робіт.

Інформація кадастрової оцінки лісових ресурсів на рівні регіону зберігається з допомогою ЕОМ. На рівні регіону інформація зберігається у формі ліскокадастрової книги держлісгоспів.

3.4. Порядок використання природних ресурсів

Використання природних рослинних ресурсів здійснюється в порядку загального або спеціального використання.

У порядку загального використання природних рослинних ресурсів громадяни можуть збирати лікарську і технічну сировину, квіти, ягоди, плоди, гриби та інші харчові продукти для задоволення власних потреб, а також використовувати ці ресурси в рекреаційних, оздоровчих, культурно-освітніх та виховних цілях.

Спеціальне використання природних рослинних ресурсів здійснюється за дозволом юридичними або фізичними особами для задоволення їх виробничих та наукових потреб, а також з метою отримання прибутку від реалізації цих ресурсів або продуктів їх переробки.

За умови додержання вимог законодавства можуть здійснюватися такі види спеціального використання природних рослинних ресурсів:

- збирання лікарських рослин;
- заготівля деревини під час рубок головного користування;
- заготівля живиці;
- заготівля кори, лубу, деревної зелені, деревних соків тощо;
- збирання квітів, ягід, плодів, горіхів, насіння, грибів, лісової підстилки, очерету тощо;
- заготівля сіна;
- випасання худоби.

Законодавством України можуть передбачатися й інші види спеціального використання природних рослинних ресурсів.

Спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення здійснюється за дозволом, що видається в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

Спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення здійснюється за дозволом, що видається в порядку, який визначається Верховною Радою Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування.

Заготівля деревини під час рубок головного користування, живиці на земельних ділянках лісового фонду здійснюється в порядку, що встановлюється Лісовим кодексом України. Інші види спеціального використання рослинних

ресурсів на земельних ділянках лісового фонду здійснюються в порядку, що встановлюється цим Законом, Лісовим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Не потребують дозволу на спеціальне використання природних рослинних ресурсів:

власники земельних ділянок, на яких знаходяться об'єкти рослинного світу, крім тих, що занесені до Червоної книги України та Зеленої книги України;

користувачі (в тому числі орендарі) земельних ділянок, які їм надано для цільового призначення (ведення селянського (фермерського) господарства, особистого підсобного господарства, колективного садівництва, городництва, сінокосіння, випасання худоби), за винятком використання ними дикорослих судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, види яких занесені до Червоної книги України, та природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України.

Видача дозволів на спеціальне використання природних рослинних ресурсів здійснюється у межах лімітів їх використання.

Ліміти спеціального використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення встановлюються на підставі науково обґрунтованих нормативів спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Порядок встановлення лімітів спеціального використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення затверджується Кабінетом Міністрів України.

Порядок встановлення лімітів спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення визначається Верховною Радою Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування за поданням спеціально уповноважених місцевих органів виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Загальне використання природних рослинних ресурсів в Україні здійснюється безоплатно.

Спеціальне використання природних рослинних ресурсів є платним.

Розмір збору за спеціальне використання природних рослинних ресурсів визначається з урахуванням природних запасів, поширення, цінності, можливості відтворення, продуктивності цих ресурсів.

Від збору за спеціальне використання природних рослинних ресурсів звільняються:

науково-дослідні установи, навчальні та освітні заклади, що проводять наукові дослідження об'єктів рослинного світу з метою їх охорони, невиснажливого використання та відтворення, за винятком використання ними

дикорослих судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, види яких занесені до Червоної книги України, та природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України;

власники земельних ділянок;

користувачі (в тому числі орендарі) земельних ділянок, за винятком використання ними дикорослих судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, види яких занесені до Червоної книги України, та природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, для задоволення природними рослинними ресурсами власних потреб без права їх реалізації.

Порядок визначення збору та нормативи плати за спеціальне використання природних рослинних ресурсів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Використання природних рослинних ресурсів за умови додержання встановлених вимог може здійснюватися з метою:

природоохоронною;

рекреаційною;

оздоровчою;

культурно-освітньою;

виховною;

науково-дослідною;

господарською:

а) для забезпечення потреб населення та виробництва у технічній, лікарській, пряно-ароматичній, харчовій сировині з дикорослих рослин;

б) для випасання худоби, для забезпечення інших потреб тваринництва;

в) для потреб бджільництва;

г) для потреб мисливського та рибного господарства.

Природні рослинні ресурси можуть використовуватися з господарською метою і для інших потреб, передбачених законодавством.

Використання природних рослинних ресурсів з природоохоронною, рекреаційною, оздоровчою, культурно-освітньою та виховною метою здійснюється в порядку загального використання.

Перелік дикорослих видів рослин, поширення і чисельність яких підлягають

Рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види рослин, що зростають в природних умовах на території України, в межах її територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, підлягають особливій охороні і заносяться до Червоної книги України.

Види рослин, які не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення на території Автономної

Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, можуть заноситися до Переліку видів рослин, що підлягають особливій охороні на цих територіях. Перелік та Положення про нього затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідними обласними, Київською та Севастопольською міськими радами.

Статтею 38. Закону України "Про рослинний світ" передбачено ведення державного обліку і кадастру рослинного світу

Відповідно до неї державний облік і кадастр рослинного світу ведеться з метою обліку кількісних, якісних та інших характеристик природних рослинних ресурсів, обсягу, характеру та режиму їх використання, а також для здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними змінами в рослинному світі і для забезпечення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також власників та користувачів (в тому числі орендарів) земельних ділянок, на яких знаходяться об'єкти рослинного світу, відомостями про стан рослинного світу.

Державний облік і кадастр рослинного світу містять систему відомостей і документів про розподіл об'єктів рослинного світу між власниками і користувачами (в тому числі орендарями) земельних ділянок, кількісні та якісні характеристики народногосподарської і наукової цінності рослинних ресурсів, поділ природних рослинних угруповань на категорії, економічну оцінку технічних, кормових, лікарських, харчових та інших властивостей природних рослинних ресурсів, інші дані про рослинні природні ресурси, необхідні для забезпечення їх невиснажливого використання, відтворення й ефективної охорони.

Порядок ведення державного обліку і кадастру рослинного світу визначається Кабінетом Міністрів України.

3.5. Класифікація рослинної сировини

Рослинну сировину прийнято поділяти на групи за чотирма ознаками: заготовлювана частина, активний початок, фізіологічна дія та застосування в промисловості.

1. Заготовлювальна частина. Діюча речовина міститься в різних частинах рослини виходячи з цього рослинну сировину поділяють на:

- бруньки (береза, сосна, тополя);
- листки (суниця, кропива, подорожник);
- квіти (конвалія, липа, бузина);
- насіння та сухі плоди (вільха, хміль);
- ягоди та інші соковиті плоди (шипшина, суниця);
- коріння та коренивища (лопух, валеріана);
- кора (дуб, ялина);

інша рослинна сировина (дубовий мох, губка модринова).

2. Активний початок

алкалоїди, глікозиди, дубильні речовини, ефірні масла, вітаміни, смоли, фарбувальні речовини,, інші речовини.

3. Фізіологічна дія

Захворювання органів дихання, хвороб серця та кровоносної системи, захворювання нирок та сечових шляхів, захворювання жіночих статевих органів, шлунково-кишкових захворюваннях, захворювання печінки та жовчевих шляхів, ревматичних захворюваннях та хворобах обміну, захворювання нервової системи, при абсцесах, фурункулах та ранах.

4. Використання в промисловості

Харчова промисловості, парфюмерно-косметична промисловість, шкіряне виробництво, медична промисловість, гумова, металургійна, поліграфічна, текстильна.

3.6. Загальні засади створення кадастру природно-рослинних ресурсів

Кадастр природних рослинних ресурсів в складі комплексного територіального кадастру природних ресурсів ведеться з метою оцінки стану рослинних ресурсів, здійснення систематичного контролю за їх кількісними і якісними змінами.

Кадастр застосовується і для удосконалення механізму (в сфері регулювання) використання, відтворення та охорони рослинних ресурсів, зокрема:

плати за право користування рослинними ресурсами;

плати за нанесення шкоди рослинним ресурсам та порушення правил їх заготівлі;

удосконалення нормативів використання ресурсів;

формування позабюджетних фондів охорони і відтворення дикорослої (продукції) і лікарсько-технічної сировини;

стимулювання охорони рослинних ресурсів їх відтворення та раціональне використання.

На основі кадастрової оцінки створюються умови для залучення рослинних ресурсів у сферу соціально-економічних відносин та підвищення значення рослинних ресурсів в структурі природно-ресурсного потенціалу.

Кадастр ресурсів рослинного світу складається із аналітичних розробок в яких відображаються:

особливості розміщення стану і динаміки рослинних ресурсів за природними зонами (рівнинна і гірська);

оцінка факторів, що впливають на стан та динаміку рослинних ресурсів;

аналіз інформації, що не піддається систематизації в сфері ресурсів рослинного світу та їх використання і короткостроковий прогноз (зміни стоку) ресурсів, за їх видовою та популяційною структурою;

наукові основи оптимізації, рекомендації щодо використання і відтворення рослинних ресурсів в наступному сезоні.

Принципова схема формування кадастру включає систему даних про правовий режим угідь, де зосереджуються ресурси дикорослої продукції і лікарсько-технічної сировини; розподіл угідь за користувачами (власниками), в тому числі і орендарями, та дані, що характеризують кількісні і якісні параметри ресурсів рослинного світу, картування рослинних ресурсів за їх видами.

Об'єктами кадастрової оцінки є дикорослі рослини (гриби, ягоди, горіхи та технічна сировина, лікарські рослини) на всіх стадіях розвитку та утворені ними природні угруповання, що використовуються, або можуть бути використані населенням для потреб виробництва, медицини, харчування тощо. Предметом оцінки виступають проблеми регулювання і управління процесами відтворення і експлуатації природних рослинних угруповань.

Склад документації кадастру природних рослинних ресурсів визначається інструкцією, що затверджується Міністерством охорони навколишнього природного середовища за погодженням з відповідними міністерствами і відомствами.

Документація кадастру природних рослинних ресурсів ведеться з урахування на основі даних державного земельного кадастру, кадастру лісових ресурсів, матеріалів лісовпорядкування. Інвентаризації і лікарсько-технічної сировини та звітних даних що характеризують обсяги їх заготівлі, реалізації і використання.

Документація регіонального кадастру природних рослинних ресурсів поповнюється один раз на п'ять років, а на рівні району щорічно.

Територіальний кадастр природних рослинних ресурсів ведеться спеціалістами регіонального управління лісового господарства, Міністерством охорони навколишнього природного середовища України та спеціалістами науково-дослідних установ відповідного профілю. Матеріали кадастру передаються в групу розробки КТКПР та в регіональну групу обліку природних рослинних ресурсів.

4. КАДАСТР ТВАРИННОГО СВІТУ ТА КАДАСТР МИСЛИВСЬКОЇ ФАУНИ

4.1. Державний облік тваринного світу

Для забезпечення охорони та організації раціонального використання тваринного світу ведуться державний облік тварин, облік обсягів їх добування, а також державний кадастр тваринного світу, який містить систематизовану сукупність відомостей про географічне розповсюдження видів (груп видів) тварин, їх чисельність і стан, характеристики середовища їх існування і сучасного господарського використання та інші необхідні дані.

Порядок ведення обліку тварин та обсягу їх добування встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері статистики, заінтересованими органами виконавчої влади та відповідними науковими установами.

Форма звітів про державний облік тварин та облік обсягів їх добування, порядок їх заповнення та періодичність подання затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері статистики, за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, погодженим із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Порядок ведення державного кадастру тваринного світу визначається Кабінетом Міністрів України.

4.2. Порядок ведення кадастру тваринного світу

Державний кадастр тваринного світу - систематизована сукупність відомостей про географічне поширення видів (груп видів) тварин, їх чисельність і стан, характеристики середовища їх перебування і сучасного господарського використання, а також інших даних, необхідних для забезпечення охорони і раціонального використання тваринного світу.

Державний кадастр тваринного світу ведеться на всій території України, її континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні. Ведення кадастрових робіт на територіях, що не перебувають під її юрисдикцією, Україна здійснює відповідно до укладених міжнародних договорів.

Державний кадастр тваринного світу ведеться за окремими видами (групами видів) тварин із застосуванням єдиних, установлених для кожної

конкретної групи методології та уніфікованих форм звітної кадастрової документації. Інструкції щодо ведення державного кадастру тваринного світу, які встановлюють вимоги до виконання кадастрових робіт, склад кадастрової документації та даних, які вона повинна містити, розробляються і затверджуються Мінприроди за участю Держлісагентства, Держрибагентства і Національної академії наук

Ведення державного кадастру тваринного світу передбачає виконання таких кадастрових робіт:

визначення конкретних територій (акваторій), де будуть проводитись кадастрові роботи;

проведення експедиційних робіт (спостереження і вивчення чисельності, стану та інших характеристик тваринного світу безпосередньо у природному середовищі);

аналіз даних, одержаних під час проведення експедиційних робіт, а також даних, що містять у матеріалах державного лісовпорядкування, впорядкування мисливських угідь, державному лісовому, водному та земельному кадастрах, державній та відомчій статистичній звітності, про стан тваринного світу, чисельність і обсяги господарського використання диких тварин;

оброблення, аналіз і узагальнення отриманої інформації, її підготовка до розгляду в Мінприроди і видання державного кадастру тваринного світу.

Організація ведення державного кадастру тваринного світу, координація діяльності, пов'язаної з виконанням кадастрових робіт, здійснюється Мінприроди, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями. Державний контроль за якістю і вірогідністю даних, що включаються до зазначеного кадастру, здійснюється Держекоінспекцією та її територіальними органами.

Мінприроди, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, відповідні обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації визначають головні і базові наукові організації та установи, на які покладається ведення державного кадастру тваринного світу і які відповідають за виконання кадастрових робіт за окремими видами (групами видів) тварин.

Визначення головних наукових організацій та установ, на які покладається ведення державного кадастру тваринного світу, здійснюється за погодженням з Національною академією наук та міністерствами і відомствами, у віданні яких вони перебувають.

Головні наукові організації та установи розробляють інструкції щодо ведення державного кадастру тваринного світу, координують роботи базових

організацій та установ, обробляють і узагальнюють одержану інформацію, готують її до розгляду в Мінприроди.

Базові наукові організації та установи здійснюють поточне проведення кадастрових робіт, збір і оброблення первинних даних на закріплених за ними територіях за певними видами (групами видів) тварин і передають ці дані для узагальнення відповідним головним науковим організаціям чи установам.

Наукові організації та установи, які не залучені до ведення кадастрових робіт, але не виконують наукові дослідження, що фінансуються з державного бюджету, зобов'язані надавати одержану під час виконання цих досліджень інформацію науковим організаціям і установам, які ведуть державний кадастр тваринного світу. Користувачі об'єктами тваринного світу відповідно до статті 34 Закону України "Про тваринний світ" (2894-14) зобов'язані проводити первинний облік чисельності і використання диких тварин, вивчати їх стан, характеристики угідь, де перебувають дикі тварини, і подавати цю інформацію базовим організаціям та установам, які ведуть державний кадастр тваринного світу.

Державний кадастр тваринного світу видається один раз на п'ять років. За рішенням Мінприроди дані про зміну кадастрових показників окремих видів тварин можуть видаватись через коротші проміжки часу.

Ведення державного кадастру тваринного світу фінансується за рахунок державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів, республіканського та місцевих позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища.

4.3. Інформаційне забезпечення кадастрової оцінки мисливської фауни

Основними матеріалами інформаційної бази кадастру є:

- результати внутрігосподарського обстеження мисливської фауни, що періодично проводяться спеціалізованими підрозділами організації лісового порядкування;
- результати досліджень тваринного світу науково-дослідних організаціями;
- щорічні звітні дані щодо використання ресурсів мисливської фауни (за офіційними джерелами), їх відтворення і охорони.

На підставі інформаційного матеріалу встановлюються місця концентрації мисливської фауни за видами, обґрунтовується система їх відтворення і використання, визначаються нормативи здобичі (відстрілу), вирішуються питання щодо доцільності часткової чи повної заборони промислу того чи іншого виду, планується основна діяльність мисливського господарства.

При проведенні мисливсько-упорядкувальних робіт застосовуються як відносні, так і абсолютні методи обліку. До відносного методу відносяться, зокрема, облік, що проводиться не на всій площі мисливського господарства, а його частині - на пробних площадках, смугах, маршрутних ходах. Дані абсолютного обліку проведеного на пробних площадках, смугах, маршрутах екстраполюються на всю площу господарства (лісництва), природної зони.

Види і методи обліку мисливської фауни здійснюються на підставі методичних підходів, що відбивають їх видову структуру, поведки, характер існування. Найефективніші методи обліку мисливської фауни приведені в таблиці 4.3.1

Таблиця 4.3.1

Методи обліку мисливської фауни

Види обліку	Обсяги робіт
1. Облік тварин на пробних площах взимку	15-20 % всієї площі господарства
2. Облік копитних тварин взимку: методом шумового прогону; двукратним обкладним; двукратним обкладним на пробних (контрольних) площах: комбінованим	На 30 % площі господарства. На всій площі господарства 50 % площі розповсюдження диких звірів. В залежності від виду тварин
2. Облік по дефекаціям	10 км на 1000 га
4. Облік оленя восени підчас ревіння	Вся площа господарства
5. Облік кабана на підкормочних	На всіх підкормочних площадках
6. Анкетний метод	Опитування лісової охорони
7. Авіаоблік	На всій території господарства і контрольні вільоти в місця концентрації
8. Облік оленя, лося в місцях концентрації зимою	Всі місця концентрації
9. Облік пернатої дичини на пробних смугах влітку	30 % площі, придатної для місць концентрації
10. Облік пернатої дичини на токах весною	Контрольна перевірка всіх токів
11. Облік пернатої дичини на маршрутах (водоплаваюча, борова дичина)	30 % площі придатної для місць розташування
12. Облік на плесах	50 % площі придатної для розташування
13. Комбіновані	В залежності від фактичної чисельності

Попередні дані про чисельність мисливської фауни за видами беруться безпосередньо в господарствах із річних звітів за останні 5 років. На основі цих даних визначається фактична щільність мисливської фауни на угіддях придатних для її існування та відпрацьовуються методи обліку. Якщо, наприклад, щільність диких тварин (олень, лось, кабан) у два рази нижче мінімальної - то облік здійснюється на підставі анкетного методу. При мінімальній же щільності - на основі анкетного методу та контрольних пробних площадок, що закладаються в місцях зосередження диких тварин. Загалом, методи обліку мисливської фауни в кожному окремому випадку визначаються виходячи із діючих інструктивно-методичних вказівок і рекомендації. При

цьому слід зауважити, що правильно застосовані методи обліку мисливської фауни - та вчасне їх проведення - основа якісного складання і ведення кадастру.

Комплексні обліки мисливської фауни здійснюються щорічно, спеціалізовані, в залежності від наявності джерела фінансування та економічної необхідності - раз на декілька років.

Матеріалами обліку узагальнюються районними відділеннями мисливського господарства і направляються до територіального управління мисливського господарства, а звіди - в державний центр обробки мисливсько-господарської інформації, де здійснюється кінцева обробка, дається їх аналіз і при необхідності корегування. Узагальнені і відкореговані матеріали поправляються зворотно в територіальні (регіональні) управління мисливського господарства, де включаються в регіональний кадастр промислових ресурсів мисливської фауни.

На підставі кадастру проводяться аналітичні розробки (обґрунтування рішень) такі, як наприклад, оцінка стану ресурсів мисливської фауни за ряд років, прогноз їх зміни, обґрунтування тих чи інших господарських доходів, визначення обсягу біотехнічних заходів для збереження чи збільшення популяцій і т.д. До кадастру включаються основні офіційні показники, що характеризують територію регіону з її якісної сторони.

Розрахункові показники (індекси), що характеризують кількісні і якісні параметри мисливських угідь і мисливської фауни в кадастр не включаються. Щорічне картографування матеріалів кадастру промислової дикої фауни не доцільне.

5. КАДАСТР МІНЕРАЛЬНО-СИРОВИННИХ РЕСУРСІВ

5.1. Запаси корисних копалин в Україні

Україна має великі запаси багатьох цінних корисних копалин усіх основних груп (паливні, рудні і нерудні), розміщення яких безпосередньо пов'язане з особливостями геологічного формування та будовою території. Висока геологічна вивченість ресурсів, глибина та умови їх залягання, запаси, хімічний склад та механічні характеристики про на найбільш мовірні райони пошуку і розвідування нових паливно-енергетичних і мінерально-сировинних ресурсів.

В Україні виявлено значні запаси паливно-енергетичних ресурсів. Серед них провідне місце належить кам'яному та бурому вугіллю. Основні запаси кам'яного вугілля розташовані в Донбасі (98%) та Львівсько-Волинському басейні (2%). Більша третина донецького вугілля та більше 20% Львівсько-Волинського відноситься до коксівного. У Львівсько-Волинському басейні вугілля знаходиться на глибині 300-7000 м, залягає майже горизонтально з незначним нахилом на захід. Вугілля характеризується підвищеною вологістю, малою товщиною пластів 0,5-1 м. Промислові запаси становлять менше 1 млрд. тон.

В Україні виявлено також буревугілля. Значні запаси його зосереджені в Дніпровському басейні, які розміщені вздовж Дніпра і простягаються з північного заходу на південний схід на території Житомирської, Черкаської та Кіровоградської областей залягання вугілля лінійне, глибина від 50-140 м. Буревугілля залягає також на Поділлі та Прикарпатті.

В Україні також поклади нафти та газу. Основні їх родовища розміщені в Дніпровсько-Донецькому, Передкарпатському та Причорноморсько-Кримському регіонах. Основні запаси зосереджені на північному сході. Прикарпаття одні з найдавніших центрів нафтовидобування.

На півночі Кіровоградської та півдні Черкаської областей виявлено значні поклади горючих сланців, які за своїм технічним складом та тепловою здатністю близькі до Прибалтійських. Їх прогнозні запаси 3,7 млрд. тон. Низькоякісні горючі сланці розвідані також в зоні Карпат.

В Україні розвідано значні запаси марганцевих руд, які зосереджені біля найбільших родовищ залізних руд та коксівного вугілля. Марганцеві руди широко використовуються в чорній металургії. Одні з найбільших у світі є Велико-Токмацьке (Запорізької області) і Нікопольське (Дніпропетровської області). Сумарні запаси марганцевих руд в Україні становлять 2,2 млрд. тон.

В Україні розвідано відносно незначні запаси нікелевих руд Кіровоградської та Дніпропетровської областях, що залягають на глибині 70-80 метрів. У межах Українського кристалічного щита знаходяться поклади титанових руд. Іршавське родовище одні з найважливіших.

На Україні зосереджені також запаси сировини для виробництва алюмінію (Високоподільське родовище Дніпропетровської області та Закарпаття та Приазов'ї).

Родовища калійних руд розташовані у Львівській та Івано-Франківській областях. Найбільшими родовищами є Стебниківське, Доброгостівське, Бориславське, Калушсько-Голинське та інші.

Магнієві солі зосереджені у Передкарпаття та Північно-Кримському регіоні (Калушсько-Голинське та Сиваське).

У Закарпатській області розвідано значні запаси цеолітових туфів, що використовуються для очищення стічних вод, виробництва паперу.

Найбільші запаси флюсових вапняків розташовані у Донецькій області та в Криму, а доломіту в Донецькій та Дніпропетровській областях. Україна має великі запаси кварцових пісків та бентонітових глин, які використовуються у ліварному виробництві. У багатьох регіонах залягають скляні піски (Львівська, Київська, Житомирська області).

У народному господарстві широко використовуються облицювальне каміння (граніт, мармур, мармуровий вапняк, габро, базальт, пісковик, туфи, гіпстоц). Великі запаси базальтів, що широко використовується у будівництві сконцентровані у Рівненській області.

Україна добре забезпечена пісками для виготовлення бетону, силікатних виробів, мурувальних та штукатурних розчинів, пісково-гравійними матеріалами.

Значний інтерес становить кольорове каміння (топаз, гірський кришталь, тигрове, соколине око, агат, халцедон та інші).

5.2. Використання надр в Україні

У відповідності з законодавством надра - це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Державний фонд надр включає як ділянки надр, що використовуються, так і ділянки надр, не залучені до використання, в тому числі континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони.

Родовища корисних копалин - це нагромадження мінеральних речовин в надрах, на поверхні землі, в джерелах вод та газів, на дні водоймищ, які за кількістю, якістю та умовами залягання є придатними для промислового використання.

Техногенні родовища корисних копалин - це місця, де накопичилися відходи видобутку, збагачення та переробки мінеральної сировини, запаси яких оцінені і мають промислове значення. Такі родовища можуть виникнути також внаслідок втрат при зберіганні, транспортуванні та використанні продуктів переробки мінеральної сировини. Усі родовища корисних копалин, у тому числі техногенні, з запасами, оціненими як промислові, становлять Державний фонд

родовищ корисних копалин, а всі попередньо оцінені родовища корисних копалин - резерв цього фонду. Державний фонд родовищ корисних копалин є частиною державного фонду надр.

Корисні копалини за своїм значенням поділяються на корисні копалини загальнодержавного місцевого значення. Віднесення корисних копалин до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням Державного комітету природних ресурсів України. Відповідно до Статті 13. Кодекс України “Про надра” (Відомості Верховної Ради (ВВР) 1994, № 36, ст.340) Користувачами надр можуть бути підприємства, установи, організації, громадяни України, а також іноземні юридичні особи та громадяни.

Надра надаються у користування для:

геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення;

видобування корисних копалин;

будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод;

створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади та ін.); задоволення інших потреб.

Надра надаються у постійне або тимчасове користування. Постійним визнається користування надрами без заздалегідь встановленого строку. Тимчасове користування надрами може бути короткостроковим (до п'яти років) і довгостроковим (до двадцяти років). У разі необхідності строки тимчасового користування надрами може бути продовжено. Перебіг строку користування надрами починається з дня одержання спеціального дозволу (ліцензії) на користування надрами,

Ліцензування діяльності щодо користування надрами - це єдиний порядок надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування ділянкою надр з відповідною метою.

Спеціальні дозволи (ліцензії) на користування надрами у межах конкретних ділянок надаються спеціалізованим підприємствам, установам і організаціям, а також громадянам, які мають відповідну кваліфікацію, матеріально-технічні та економічні можливості для користування надрами. Надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами здійснюється після попереднього погодження з відповідною Радою народних

депутатів питання про надання земельної ділянки для зазначених потреб, крім випадків, коли у наданні земельної ділянки немає потреби.

Гірничим відводом є частина надр, надана користувачам для промислової розробки родовищ корисних копалин та цілей, непов'язаних з видобуванням корисних копалин. Користування надрами за межами гірничого відводу забороняється. Гірничі відводи для розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, будівництва і експлуатації підземних споруд та інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, надаються Державним комітетом природних ресурсів України. Гірничі відводи для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення надаються Верховною Радою Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими Радами народних депутатів і підлягають реєстрації в органах державного гірничого нагляду.

При наданні гірничих відводів вирішуються питання щодо правильності поділу родовищ корисних копалин на окремі гірничі відводи з метою запобігання залишенню поза гірничими відводами менш цінних ділянок родовищ та не придатних для самостійної розробки, дотримання вимог безпеки під час проведення гірничих і підривних робіт при розробці родовищ корисних копалин та при використанні надр для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, відвернення небезпеки для людей, майна та навколишнього природного середовища. Порядок надання гірничих відводів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу (ліцензії) на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується актом про надання гірничого відводу.

Для геологічного вивчення, в тому числі для дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, надра надаються у користування без надання гірничого відводу після одержання спеціального дозволу (ліцензії) на геологічне вивчення надр.

Дослідно-промислова розробка родовищ корисних копалин загальнодержавного значення здійснюється з метою уточнення їх окремих гірничо-геологічних та інших параметрів, вибору раціональних методів видобування мінеральної сировини на підставі проекту цих робіт. Видобуті під час дослідно-промислової розробки корисні копалини підлягають реалізації у загальному порядку. Надра у користування для видобування прісних підземних вод і розробки родовищ торфу надаються без надання гірничого відводу на підставі спеціальних дозволів (ліцензій). Надання надр для захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин, скидання стічних вод допускається у виняткових випадках при додержанні норм, правил та вимог, передбачених

законодавством України. Надра для вказаних цілей надаються за результатами спеціальних досліджень та на підставі проектів, виконаних на замовлення заінтересованих підприємств, установ і організацій.

Геологічне вивчення надр здійснюється з метою одержання даних про геологічну будову надр, процеси, які відбуваються в них, виявлення і оцінки корисних копалин, вивчення закономірностей їх формування і розміщення, з'ясування гірничотехнічних та інших умов розробки родовищ корисних копалин і використання надр для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Роботи по геологічному вивченню надр підлягають обов'язковій державній реєстрації та обліку з метою узагальнення і максимального використання результатів вивчення надр, а також запобігання дублюванню зазначених робіт.

Державна реєстрація та облік робіт по геологічному вивченню надр провадяться Державним інформаційним геологічним фондом України. Умови розпорядження геологічною інформацією, в тому числі і тією, що підлягає обов'язковій передачі до Державного інформаційного геологічного фонду України, визначаються Положенням про порядок розпорядження геологічною інформацією.

Відповідно до Статті 42 Кодексу України "Про надра", родовища, в тому числі техногенні, запаси і прояви корисних копалин підлягають обліку у державному кадастрі родовищ і проявів корисних копалин та державному балансі запасів корисних копалин. Державний облік родовищ, запасів і проявів корисних копалин здійснюється у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин містить відомості про кожне родовище, включене до Державного фонду родовищ корисних копалин, щодо кількості та якості запасів корисних копалин і наявних у них компонентів, гірничотехнічних, гідрогеологічних та інших умов розробки родовища та його геолого-економічну оцінку, а також відомості про кожний прояв корисних копалин.

Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин ведеться Державним комітетом природних ресурсів України.

Державний баланс запасів корисних копалин містить відомості про кількість, якість та ступінь вивчення запасів корисних копалин щодо родовищ, які мають промислове значення, їх розміщення, рівень промислового освоєння, а також відомості про видобуток, втрати і забезпеченість суспільного виробництва розвіданими запасами корисних копалин.

Державний баланс запасів корисних копалин ведеться Державним комітетом природних ресурсів України.

Для визначення промислової цінності родовищ і оцінки запасів корисних копалин по кожному родовищу встановлюються кондиції на мінеральну сировину, що становлять сукупність вимог до якості і кількості корисних копалин, гірничо-геологічних та інших умов розробки родовища. Кондиції на мінеральну сировину розробляються з урахуванням раціонального використання всіх корисних копалин, а також наявних у них цінних компонентів і підлягають експертизі Державною комісією України по запасах корисних копалин. Порядок розробки кондицій на мінеральну сировину встановлюється Державною комісією України по запасах корисних копалин.

Запаси корисних копалин розвіданих родовищ, а також запаси корисних копалин, додатково розвіданих у процесі розробки родовищ, підлягають експертизі та оцінюються Державною комісією України по запасах корисних копалин у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Видобуті корисні копалини, запаси корисних копалин, які втратили промислове значення, а також втрачені у процесі видобування або не підтверджені під час наступних геологорозвідувальних робіт чи розробки родовища, підлягають списанню з обліку гірничодобувного підприємства в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України. Результати списання з обліку запасів корисних копалин облікуються у Державному інформаційному геологічному фонді України.

Ділянки надр, надані для будівництва та експлуатації підземних споруд і для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, підлягають державному обліку Державним комітетом природних ресурсів України.

З метою запобігання негативним демографічним, соціальним та екологічним наслідкам інтенсивного видобутку корисних копалин установлюються квоти на видобуток окремих видів корисних копалин. Порядок установлення квот на видобуток корисних копалин затверджується Кабінетом Міністрів України.

5.3. Правові основи ведення кадастру надр в Україні

Відповідно до статті 42 Кодексу України про надра Кабінет Міністрів України прийняв Постанову Про затвердження Порядку державного обліку родовищ, запасів і проявів корисних копалин.

Відповідно до неї державний облік родовищ, у тому числі техногенних, запасів і проявів корисних-

це система збору, обробки та зберігання даних про результати геологорозвідувальних та гірничодобувних робіт. Метою державного обліку є постійне визначення стану, п

ерспектив розвитку, раціонального використання та охорони мінерально-сировинної бази.

Державний облік здійснює Держкомгеології як поділянка надр, що використовуються, такі поділянка надр, незалучених до використання, в тому числі континентально-шельфові виключної (морської) економічної зони.

Державний облік ведеться на підставі звітів про результати геологозйомочних, пошукових, геологорозвідувальних, тематичних, проектно-пошукових та науково-дослідних робіт геологічного профілю, річних звітів гірничодобувних підприємств, звітів про результати технологічних випробувань мінеральної сировини, техніко-економічних обґрунтувань, рішень ДКЗ, інших документів, що стосуються оцінки та списання запасів.

У сіродовищ корисних копалин, у тому числі техногенні, з запасами, оціненими як промислові, становлять державний фонд родовищ корисних копалин, авсі попередньо оцінені родовища-резерв цього фонду. Система обліку об'єктів державного фонду включає інформацію державного кадастру родовищ і проявів корисних копалин та державного балансу запасів корисних копалин, а також державну та галузеву звітність підприємств і організацій, що ведуть розвідку родовищ, у тому числі і техногенних, видобуток та здійснюють збагачення корисних копалин.

Держкомгеології щорічного тус аналітичний звіт про стан державного фонду.

Облік у державному кадастрі підлягають усі відкриті родовища корисних копалин на території України незалежно від кількості запасів, стану їх розвідки, освоєння і відомчої належності, а також прояви корисних копалин.

Підставою для складання державного кадастру є паспорт родовища або прояву корисних копалин, який розробляється для кожної групи корисних копалин. Форма паспорта, методичне керівництво щодо складання паспортів та інструкція щодо ведення державного кадастру розробляються і затверджуються Держкомгеології.

Окремому обліку підлягають:

- відпрацьовані родовища загальнопоширених корисних копалин;
- прояви загальнопоширених корисних копалин;
- нафтогазопрояви;
- нафтогазоперспективні площі, структури;
- шліхові ореоли, точки зони мінералізації, окремі мінералогічні знахідки з високим вмістом цінних компонентів;
- геохімічні, геофізичні аномалії.

Організація методичне керівництво веденням державного кадастру, а також збір, облік, систематизація, зберігання, обробка та надання даних державного кадастру за інтересом користувачам здійснюються Держкомгеології.

Обліку у державному балансі підлягають запаси корисних копалин окремо по кожному об'єкту (родовище, ділянка родовища, шахтне полетайн.) за основними проми

словим типами, сортами, марками, технологічними групами корисних копалин відповідно до діючих державних стандартів, а також за способом відпрацювання, з виділенням запасів сировини, придатної для видобутку підземним, відкритим, гідравлічними та іншими способами.

У підсумках по кожному об'єкту обліку виділяються окремих рядком запаси, що знаходяться в охоронних зонах транспортних магістралей, під населеними пунктами, заповідниками тощо. Заступенем своєння родовища корисних копалин поділяються на ті, що розробляються, ті, що готуються до розробки, і ті, що не розробляються.

Облік запасів корисних копалин у державному балансі здійснюється згідно з Класифікацією запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр.

Нові об'єкти (родовища) зараховуються до державного балансу на підставі рішень ДКЗ.

Запаси супутніх корисних копалин і компонентів, оцінені ДКЗ, підлягають обліку в порядку, встановленому для основної корисної копалини.

Облік запасів металічних і неметалічних корисних копалин ведеться по запасах руди, металу, гірської породи, мінералу, окису або іншої хімічної сполуки. Для нафти, газу, азотного конденсату, природного і розчиненого газу враховуються загальні запаси і запаси, що видобуваються.

Облік запасів корисних копалин ведеться на основі звітних балансів гірничодобувних і геологорозвідувальних підприємств. Форма звітного балансу за групами корисних копалин та інструкції щодо їх заповнення розробляються Держкомгеології, погоджуються з заінтересованими міністерствами та відомствами і затверджуються Мінстатом.

Підсумки запасів по кожному виду корисних копалин підраховуються по гірничодобувних підприємствах, вугленосних та рудоносних районах (басейнах), областях та цілому по Україні включуючи її виключну (морську) економічну зону. У підсумках по областях та Україні цілому, включуючи її виключну (морську) економічну зону, окремо виділяються запаси родовищ, які експлуатуються і враховуються у державному фонді підприємствами, що їх експлуатують.

Контроль за правильністю обліку, стану та руху запасів корисних копалин на підприємствах здійснюють галузеві міністерства, відомства та Держнагляд охорони праці.

Держкомгеології контролює своєчасність подання підприємствами та організаціями звітних балансів запасів корисних копалин, перевіряє їх правильність та відповідність встановленим вимогам і складає державний баланс запасів корисних копалин.

6. ІНШІ ВИДИ ГАЛУЗЕВИХ КАДАСТРІВ

6.1. Містобудівний кадастр

Містобудівний кадастр населених пунктів — це система комплексних даних про населені пункти, їхні функціональні зони, окремі території та земельні ділянки, будинки й споруди, соціальну, інженерну і транспортну інфраструктуру, екологічні та інженерно-геологічні умови.

Дані містобудівного кадастру використовуються для прогнозування розвитку, планування і забудови населених пунктів; розміщення, проектування, будівництва й реконструкції об'єктів житлово-цивільного, виробничого, комунального та іншого призначення; охорони пам'яток архітектури і містобудування, регенерації історичних поселень; створення соціальної, інженерної і транспортної інфраструктури; регулювання земельних відносин на відповідних територіях; визначення зон економічної оцінки територій, обґрунтування розмірів оподаткування і вартості земельних ділянок, будинків і споруд з урахуванням місцевих умов; обліку власників і користувачів будинків і споруд; контролю за раціональним використанням територіальних ресурсів, аналізу реалізації затвердженої містобудівної документації та інших питань.

Перелік відомостей і склад даних містобудівного кадастру визначаються Міністерством регіонального розвитку та будівництва з участю Держземагентства, Мінжитлокомунгоспу, Мінприроди, Укргеодезкартографії за погодженням з Держкомстатом.

Ведення містобудівного кадастру здійснюється відповідно до Постанови «Про містобудівний кадастр» від 25 травня 2011р. №559.

6.2. Кадастр природно-заповідного фонду

Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду є системою необхідних і достовірних відомостей про природні, наукові, правові, кількісні та якісні характеристики територій та об'єктів, які входять до складу природно-заповідного фонду України, що ведеться з метою оцінки складу та перспектив розвитку природно-заповідного фонду, стану територій та об'єктів, які входять до нього, організації їх охорони та ефективного використання, планування наукових досліджень, а також забезпечення державних органів, заінтересованих підприємств, установ та організацій відповідною інформацією, необхідною для вирішення питань соціально-економічного розвитку, розміщення продуктивних сил та в інших цілях, передбачених законодавством України.

Формами кадастрової документації є картки первинного обліку і державні кадастри територій та об'єктів природно-заповідного фонду міст, районів, областей, Автономної Республіки Крим та України.

Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду ведеться Мінприроди та його органами на місцях за рахунок державного бюджету. Для ведення Державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду можуть використовуватися також кошти державного, республіканського Автономної Республіки Крим та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища.

Зміст кадастрової документації та строки подання документів первинного обліку визначаються Мінприроди.

Ведення кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду проводиться відповідно до Інструкції про зміст та складання документації державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України від 11 березня 2005р. №298/10578.

6.3. Державний кадастр природних лікувальних ресурсів

Державний кадастр природних лікувальних ресурсів є зводом відомостей про кількість, якість та інші важливі характеристики всіх природних лікувальних ресурсів, що виявлені та підраховані на території України, а також можливі обсяги, способи і режими їх використання. До кадастру включаються відомості у формі текстових, цифрових та графічних (картографічних) матеріалів щодо видів (типів) природних лікувальних ресурсів: мінеральні і термальні води, лікувальні грязі та озокерит, ропа лиманів та озер, морська вода, природні об'єкти і комплекси зі сприятливими для лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань кліматичними умовами.

Для створення і ведення кадастру використовуються відомості з документованих джерел інформації, дані МОЗ, Мінприроди, Державного фонду родовищ корисних копалин; містобудівного кадастру населених пунктів; Державного картографо-геодезичного фонду.

Цей вид кадастрів ведеться Міністерством охорони здоров'я України згідно Інструкції по створенню і веденню Державного кадастру природних лікувальних ресурсів від 12 лютого 2010р. №154/17449.

6.4. Державний кадастр природних територій курортів

Державний кадастр природних територій курортів є зводом відомостей про правовий статус, належність, режим, географічне положення, площу, кліматичні особливості, види та запаси природних лікувальних ресурсів, якісні характеристики природних територій курортів, їх лікувальну, профілактичну, реабілітаційну, природоохоронну, наукову, рекреаційну та іншу цінність. Такі відомості про природні території курортів включаються до кадастру за адміністративно-територіальним принципом та за видами природних лікувальних ресурсів, а саме — мінеральних і термальних вод,

лікувальних грязей та озокериту, ропи лиманів та озер, акваторій морів, кліматичних, ландшафтних, екологічних та інших умов.

Відомості для ведення кадастру подаються з документованих джерел інформації, зокрема, з даних Державного земельного кадастру; МОЗ; Державного картографо-геодезичного фонду; Державного інформаційного геологічного фонду; містобудівного кадастру населених пунктів; Мінприроди та ін.

Державний кадастр природних територій курортів України створюється і ведеться спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань діяльності курортів (Міністерство культури і туризму України).

Користувачами кадастру є центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни.

Ведення державного кадастру природних територій курортів України здійснюється відповідно до Постанови «Про затвердження Порядку створення і ведення Державного кадастру природних територій курортів» від 23 травня 2001 р. №562.

6.5. Кадастр радіоактивних відходів

Державний кадастр сховищ радіоактивних відходів — це систематизований банк даних щодо місцезнаходження, кількісних та якісних характеристик, умов зберігання або захоронення радіоактивних відходів, систем контролю та моніторингу.

Створення і організація ведення Державного кадастру сховищ радіоактивних відходів покладається на орган державного управління у сфері поводження з радіоактивними відходами.

Державний кадастр сховищ радіоактивних відходів підлягає безстроковому зберігання. Ведення даного виду кадастру проводиться згідно до Закону України «Про поводження з радіоактивними відходами» від 4 липня 1995 року.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Конституція України. “Голос України”, 13.07.96.
2. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Земельного кодексу України Української РСР” (Земельний кодекс України). “Відомості Верховної Ради України” № 25, 23.06.96.
3. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Закону України”, “Про плату за землю”. “Урядовий кур’єр”.19.10.96.
4. Закон України “Про заставу”. “Відомості Верховної Ради України” № 47, 24.11.92.
5. Закон України “Про власність”. “Відомості Верховної Ради України” №38, 22.09.92.
6. Закон України “Про основи містобудування”. “Відомості Верховної Ради України” № 52, 29.12.92.
7. Закон України “Про приватизацію майна державних підприємств”. “Відомості Верховної Ради України” № 24, 16.06.92.
8. Закон України “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)”.
9. Указ Президента України від 17 жовтня 1993 року № 456 “Про приватизацію об’єктів незавершеного будівництва” (з урахуванням змін і доповнень, внесених відповідним Указом Президента України від 2 червня 1995 року № 416/95).
10. Указ Президента України від 9 грудня 1993 року № 612/93 “Про приватизацію автозаправочних станцій, що реалізують паливно-мастильні матеріали виключно населення”.
11. Указ Президента України від 12 липня 1995 року № 608 “Про приватизацію та оренду земельних ділянок несільськогосподарського призначення для здійснення підприємницької діяльності”.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 березня 1995 року № 213 “Про методику грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів” (з урахуванням доповнень, внесених відповідною Постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 1995 року № 864).
13. Гусаков В., Валета Уільям та інші. Довідник. Регулювання використання і забудови територій населених пунктів (зонінг)-К.Падко, 1996.
14. Гнаткович Д.І., Ступень М.Г. Земельний кадастр населених пунктів. “Слово Руху”. Львів.-1999. 189с.
15. Гнаткович Д.І. Еколого-економічні заходи захисту земель при відведенні для містобудівельних потреб / Приміські території. Проблеми і

перспективи їх розвитку: Тези доп.наук.-практ.конф. Львів, 23-24 січня 1997р.-Львів.1997-с.7.

16. Гнаткович Д.І., Ступень М.Г., Гулько Р.Й. Еколого-економічні заходи захисту земель при відведенні для містобудівельних потреб / Приміські території. Проблеми і перспективи їх розвитку: Тези доп.наук.-практ.конф. Львів, 23-24 січня 1997р.-Львів.1997-с.15.
17. Довідник проведення земельних аукціонів в Україні.-К. Кодр. 1995.
18. Детиренко Ю., Драпіковський О., Іванова І. Регулювання земельних відносин у місті. Київ. Основи. 1997р.с.139.
19. Драпіковський О., Іванова І. Практикум з оцінки міських земель.-К. Вид-во УАДУ при Президентові України. 1997,-52с.
20. Драпіковський О., Іванова І. Практикум з оцінки міських земель.-К. Вид-во УАДУ при Президентові України. 1998,-113с.
21. Земельно-правовий процес приватизації земельних ділянок в містах./Д.І. Гнаткович, А.Я. Сохнич, Ю.Д. Солярчук та ін./-Львів, 1997.-90с.
22. Міжнародні стандарти оцінки. Норми професійної діяльності оцінювача. Матеріали міжнародної конференції “Застосування стандартів оцінки ринкової вартості в умовах економіки України. Трансформація світового досвіду”. Київ. Українське товариство оцінювачів. 21-22 вересня 1995р.
23. Методичні рекомендації по складанню схем визначення земель населених пунктів для приватизації та регулювання їх використання.-К.1993.-31с.
24. Порядок створення і ведення містобудівних кадастрів населених пунктів. ДБН-1-1-93,-Київ,1994-25с.
25. Приватизація земельних ділянок (коментує спеціаліст). “Закон і бізнес”, № 48, 1994,с14.
26. Приватизація землі: проблеми та шляхи розв`язку. “Урядовий кур`єр” № 53, 1994, с.6.
27. Ступень М.Г., Сохнич А.Я. Особливості ведення містобудівного кадастру /Вісник Львівського державного аграрного університету. Землепорядкування і земельний кадастр/.-Львів-1998-№ 2-с.47-51.
28. Тимчасове керівництво по інвентаризації земель в містах та населених пунктах: № 22-17-7/1135 Введ.21.06.96.-К.1996.-16с.
29. Лісовий кодекс України.
30. Водний кодекс України.
31. Кодекс України “Про надра”.
32. Закон України “Про природно-заповідний фонд України”.
33. Методика грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель населених пунктів).

34. Про порядок ведення державного кадастру тваринного світу. Постанова Кабінету Міністрів України №772 від 15.11.94р.
35. Про затвердження порядку державного обліку родовищ, запасів і проявів корисних копалин. Постанова Кабінету Міністрів України № 75 від 31.01.95р.
36. Про порядок ведення державного лісового кадастру і первинного обліку лісів. Інструкція Мінлісгоспу № 134 від 15.11.95р.
37. Порядок ведення державного обліку лісів і державного лісового кадастру. Постанова Кабінету Міністрів України № 767 від 27.09.95р.
38. Порядок ведення державного водного кадастру. Постанова Кабінету Міністрів України №413 від 8.04.96р.
39. Облік родовищ корисних копалин. Постанова Кабінету Міністрів України №75 від 31.01.95р.
40. Комплексные оценки качества поверхностных вод.-Л. Гидрометеолздат. 1984
41. Ильев Л.И. основы лесного кадастра.-М. Лесн. пром-сть. 1969
42. Заграев В.В. Лісова таксація і лісовпорядкування. К. Екологія.1991р.
43. Каталог річок України. К. АН. УРСР. 1957.
44. Тушинский Г.К. Ледники, снежники, лавины Советского Союза. М. 1963.
45. Оценка ущерба сельскому хозяйству Карпатского региона от селевых потоков/ Под ред Мягкова С.М. М. 1989.
46. Кадастр селевых бассейнов и очагов и атлас селевых явлений на территории Украинских Карпат и прилегающих возвышенностей/ Укр НИИ. К. 1980.
47. Гофман К.Г. Экономическая оценка природных ресурсов в условиях социалистической экономики.-М. Наука. 1977.
48. Колотинська Е.М. «Правовые основы природно-ресурсных потенциалов».
49. Туркевич И.В. Кадастровая оценка лесов. М. Лесная промышленность. 1977.
50. Воводного кадастру І.Ф. Підземні води. К. “Знання” 1974.
51. Курнаев С.Ф. Лесорастительное районирование СССР. М. Наука. 1973.
52. Рысин П.П. Лесная типология в СССР.
53. Минц А.А. экономическая оценка естественных ресурсов.-М. Мысль.1972.
54. Стойко С.М. Заповідники та пам’ятники природи Українських Карпат. Львів.вид-во Львів ун-ту. 1966.
55. Руденко В.Н. Потенциал естественных ресурсов Украинских Карпат и Подолии. Учебн. пособие Черновцы. 1966.

56. Сукачев В.Н. основы лесной типологии и биогеоцетологии. М. 1972.
57. Карпатський рекреаційний комплекс . К. 1984.
58. Василевський Г.А. Водні багатства Карпат. Ужгород.1973.
59. Брадис С.М., кузьмичов А.І., Андрієнко Г.Л. ТОрфоболотний фонд УРСР, його рафонування та використання. К. Наук. думка. 1973.
60. Природа Украинской ССР. Геология и полезные ископаемые.-К. Наук. думка. 1986.
61. Малі ріки України. Довідник. За редакцією А.В. Яцика. Київ “Урожай”. 1991.
62. Комплексное лесохозяйственное районирование Украині и молдавии / Под ред. С.А. Генсирука. К. Наукова думка. 1981.
63. Герушинський З.Ю. Типологія лісів Українських Карпат. Навчальний посібник.- Львів.1996.
64. Ресурсы поверхностных вод СССР. Основные гидрологические характеристики (за 1963-1970 и весь период наблюдений) том 6. Украина и молдавия вып.1. Западная Украина и Молдавия. Гидрометеиздат Ленинград.1976.
65. Кадастр лавин СССР т.6 вып.1 (Карпаты) и 4 (Крым). Л. Гидрометеиздат. 1989.
66. Воронков П.Т. Экономическая оценка лесных угодий. Новосибирск. Изво “Наука”. 1976.
67. Булаводного кадастру о А.Г. водный баланс речных водозборов. Ленинград. Гидромеоиздат. 1971.
68. Огляд з регіональної оцінки еколого-геологічних умов геолого-промислових районів України. – К.: Держкомгеології України. – 1999. – Вип. 2. – 180с.
69. Экономическая проблемы использования земельных и водных ресурсо в сельском хозяйстве. К., «Наукова думка», 1978. – 198с.

Додаток А
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ,

що виносяться залік (іспит):

1. Автоматизовані системи ведення кадастру природних ресурсів (КПР).
2. Предмет, метод і задачі курсу кадастру природних ресурсів (КПР).
3. Зв'язок кадастру природних ресурсів (КПР) з земельним кадастром.
4. Виникадастру надрення та розвиток кадастру природних ресурсів в Україні.
5. Використання інформації кадастру природних ресурсів.
6. Методи і засоби формування інформаційної бази кадастру природних ресурсів (КПР).
7. Лісовий фонд як об'єкт лісового кадастру.
8. Виникадастру надрення та розвиток лісового кадастру.
9. Нормативно-правове забезпечення лісового кадастру (ЛК).
10. Суть і загальні положення лісового кадастру (ЛК).
11. Завдання та призначення лісового кадастру (ЛК),
12. Принципи лісового кадастру (ЛК).
13. Суть і загальні положення районування території для лісового кадастру (ЛК).
14. Лісорослинне, геоботанічне, лісогосподарське та геоботанічно-лісівниче районування.
15. Комплекс лісогосподарського районування.
16. Типологічні класифікації лісів.
17. Лісівничо-економічна типологія П.С. Погребняка.
18. Поділ лісів на групи та віднесення їх до категорії лісистості.
19. Поняття та критерії бонітування лісів та їх таксація.
20. Принципова схема і особливості формування лісового кадастру (ЛК).
21. Складові частини лісового кадастру (ЛК).
22. Інформаційне забезпечення.
23. Природо-рослинні ресурси в складі лісового кадастру (ЛК).
24. Ресурси мисливської фауни в складі лісового кадастру (ЛК).
25. Організація ведення лісового кадастру (ЛК).
26. Методичні підходи економічної оцінки лісових ресурсів.
27. Економічна оцінка лісових ресурсів.
28. Нормативна грошова оцінка земель лісового фонду.
29. Зміст лісокадастрової кадастру надриги і порядок її ведення.
30. Економічна оцінка рослинних угідь в складі лісового фонду.
31. Методичні підходи економічної оцінки рослинних ресурсів.
32. Інформаційне забезпечення кадастрової оцінки мисливської фауни.
33. Економічна оцінка мисливських угідь.
34. Органи, що здійснюють ведення лісового кадастру.
35. Водні ресурси як об'єкт водного кадастру.
36. Нормативно-правове забезпечення водного кадастру.
37. Суть і загальні положення водного кадастру.
38. Принципи, завдання та призначення водного кадастру.

39. Класифікація рік.
40. Озера, водосховища та ставодний кадастр.
41. Підземні води.
42. Класифікація водокористування та водогосподарських систем.
43. Функції міністерств і відомств з організації ведення водного кадастру.
44. Принципова схема і особливості формування водного кадастру.
45. Інформаційне забезпечення водного кадастру.
46. Якісні характеристики водних ресурсів.
47. Організація ведення водного кадастру .
48. Складові частини водного кадастру (реєстрація водокористувачів, облік кількості і якості вод, облік використання вод).
49. Водогосподарські баланси.
50. Шкідлива дія води.
51. Методи оцінки якості води.
52. Методичні підходи економічної оцінки водних ресурсів.
53. Економічна оцінка водних ресурсів.
54. Нормативна грошова оцінка земель водного фонду.
55. Облік використання вод (загальне і спеціальне водокористування).
56. Паспорт басейну ріки.
57. Водний кадастр в організації раціонального використання.
58. Корисні копалини в Україні як об'єкт кадастру надр.
59. Суть і загальні положення кадастру надр.
60. Нормативно-правове забезпечення кадастру надр.
61. Значення та завдання кадастру надр.
62. Повноваження міністерств і відомств щодо ведення кадастру надр.
63. Класифікація корисних копалин.
64. Інформаційне забезпечення кадастру надр.
65. Організація ведення кадастру надр.
66. Державна реєстрація і облік робіт з геологічного вивчення надр, гірничих відводів, спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами.
67. Методичні підходи до економічної оцінки корисних копалин.
68. Нормативно-грошова оцінка земель гірничої промисловості і відкритих розробок.
69. Проведення державної експертизи, оцінка запасів та списання корисних копалин.
70. Кадастр природно-заповідного фонду.
71. Кадастр об'єктів оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.
72. Кадастр території, що зазнали радіоактивного та іншого техногенного забруднення.
73. Кадастри вторинних ресурсів.
74. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

75. Нормативна грошова оцінка земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення за межами населених пунктів.
76. Нормативна база грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів.
77. Нормативна грошова оцінка земель промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення.
78. Нормативна грошова оцінка земель запасу.
79. Використання матеріалів грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів.
80. Тропогенний ряд лісівничої типології.
81. Гідрогенний ряд лісівничої типології.

Додаток Б

Таблиця оцінювання знань студента денної форми навчання

	Модуль № 1	Модуль № 2	Разом
Теоретична частина	15 балів	20 балів	35
Практична частина	35 балів	30 балів	65

Додаток В

Орієнтовна програма виконання і контролю лекційних і лабораторних робіт

Назви змістовних модулів і тем	Всього, год	Форма навчальної роботи денна		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1	10 год (с) 8 год (м)			-
ЗМ 1.1. Загальне поняття про галузеві кадастри	4 год (с) 4 год (м)			-
ЗМ 1.2. Водний кадастр	3 год (с) 2 год (м)			-
ЗМ 1.3. Кадастр рослинних ресурсів	3 год (с) 2 год (м)			
Модуль 2	10 год (с) 8 год (м)			-
ЗМ 2.1. Кадастр ресурсів тваринного світу	3 год (с) 2 год (м)			
ЗМ 2.3. Кадастр мінерально-сировинних ресурсів	3 год (с) 2 год (м)			
ЗМ 2.3. Інші види кадастрів	4 год (с) 4 год (м)			

Теми лабораторних занять

МОДУЛЬ 1		
1. Загальне поняття про галузеві кадастри	1.1 Актуальність ведення галузевих кадастрів. 1.2.Порядок ведення галузевих кадастрів. 1.3.Порядок взаємодії між кадастрами.	3 год (с) 4 год (м)
2.Водний кадастр	2.1.Структура державного водного кадастру. 2.2.Облік підземних вод. 2.3.Облік поверхневих вод. 2.4.Водокористування.	2 год (с) 3 год (м)
3. Кадастр рослинних ресурсів	3.1.Система кадастру рослинних ресурсів. 3.2.Державний лісовий кадастр. 3.3.Кадастр лісовий ресурсів.	2 год (с) 3 год (м)
МОДУЛЬ 2		

4.Кадастр ресурсів тваринного світу	4.1.Загальні відомості про кадастр тваринного світу. 4.2.Моніторинг, державний облік і державний кадастр тваринного світу. 4.3.Порядок ведення державного кадастру тваринного світу.	2 год (с) 3 год (м)
5. Кадастр мінерально-сировинних ресурсів	5.1.Мінерально-сировинна база. 5.2. Ведення кадастру мінеральних ресурсів. 5.3.Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин.	2 год (с) 3 год (м)

